MAAHANMUUTTAJATYTTÖJEN KOKEMUKSIA ELÄMÄSTÄÄN KAHDEN KULTTUURIN VAIKUTUSPIIRISSÄ

Nina Leskinen

Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveydenhoitaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

Leskinen, Nina. Maahanmuuttajatyttöjen kokemuksia elämästään kahden kulttuurin vaikutuspiirissä. Helsinki, kevät 2012, 58 s., 2 liitettä.
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Hoitotyön koulutusohjelma, Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto, terveydenhoitaja (AMK).

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää viides- ja kuudesluokkalaisten maahanmuuttajatyttöjen kokemuksia elämästään kahden kulttuurin vaikutuspiirissä. Suomessa asuessa maahanmuuttajalasten oletetaan usein omaksuvan piirteitä valtaväestön kulttuurista. Samalla heidän tulisi säilyttää perheen lähtömaan kulttuuripiirteitä. Aihetta on aiemmin tutkittu enemmän maahanmuuttaja-aikuisten näkökulmasta. Tutkimuksen toivotaan auttavan kouluterveydenhoitajia ja muuta koulun henkilökuntaa maahanmuuttajalasten kasvun ja kehityksen tukemisessa.

Tutkimus oli kvalitatiivinen. Kohderyhmänä oli kahdeksan pääkaupunkiseudun viides- ja kuudesluokkalaista maahanmuuttajatyttöä. Aineisto kerättiin yksilöhaastatteluiden avulla.

Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajatytöt kokevat elämänsä kahden kulttuurin vaikutuspiirissä eri tavoin. Haastatteluun osallistuneet löysivät hyviä ja huonoja puolia sekä Suomesta että perheen lähtömaasta.

Tulosten mukaan maahanmuuttajanuoret kohtaavat kehityksessään samanlaisia asioita kuin valtaväestön edustajat, mutta heidän elämässään näkyy lisäksi toisen maan kulttuurin vaikutus. He voivat tuntea olonsa Suomessa vieraaksi ja kaivata perheen lähtömaahan. Pitempään Suomessa olleet ovat paremmin sopeutuneet elämään Suomessa. Ymmärtämällä kahden kulttuurin vaikutusta maahanmuuttajanuorten elämässä, voivat kouluterveydenhoitajat ja muu koulun henkilökunta tukea maahanmuuttajanuorta yksilöllisemmin hänen kasvussaan ja kehityksessään.

Avainsanat: kvalitatiivinen tutkimus, maahanmuuttajat, kouluterveydenhuolto, terveyden edistäminen, kulttuurierot

ABSTRACT

Leskinen, Nina
Between two cultures: the experiences of young female immigrants.
58 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Nursing, Option in Public Health Care. Degree: Public Health Nurse.

The aim of this study was to examine the experiences of young female immigrants by allowing them to put into words their own emotions and thoughts about living in between two different cultures.

The thesis consisted of two separate sections, a theoretical and an analytical. Data was collected from professional literature, previous theses and doctoral theses. Theory section discusses student health promotion, the phase of the girls' development at fifth and sixth class and concepts of being a young female immigrant at the Finnish school.

Eight female immigrants at fifth and sixth class were interviewed and observed. The interview included four main topics, which all contained approximately four questions. The questions were about family background, life in Finland, life in the country of birth and differences between these two cultures. The interviews were transcribed.

According to the results, female immigrant girls experience their lives differently. The interviewees found both good and bad aspects about their life between two different cultures.

In conclusion, female immigrant girls undergo the same developmental phases as any other girls in Finland, but they have the influence of two cultures in their lives. The adaptation to the Finnish society was easier for the girls who were born in Finland or had moved here at the young age. By understanding life between two cultures, school nurses and other school staff could support immigrant girls' growth and development better than previously.

Keywords: immigrant girls, health promotion, cultures, school health care, experiences

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO 7
2 KOULUIKÄISEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN 9
2.1 Lapsen ja nuoren terveyden edistäminen 9
2.2 Kouluterveydenhuolto 10
2.3 Moniammatillinen oppilashuolto 11
2.4 Koulun ja kodin yhteistyö 12
3 VIIDES- JA KUUDESLUOKKALAISEN TYTÖN KEHITYSVAIHEET 14
3.1 Fyysinen kehitys 14
3.2 Psyykkinen kehitys 15
3.3 Sosiaalinen kehitys 17
4 MAAHANMUUTTAJATYTTÖ SUOMALAISESSA KOULUSSA 19
4.1 Maahanmuuttaja 19
4.2 Kaksikulttuurisuus 20
4.3 Monikulttuurisuus suomalaisessa koulussa 22
4.4 Aikaisempia tutkimuksia liittyen maahanmuuttajien kokemuksiin kahden kulttuurin välillä elämisestä 24
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET 27
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN 28
6.1 Tutkimuksen kohderyhmä 28
6.2 Aineiston hankinta 28
6.2.1 Aineiston keruumenetelmät 28
6.2.2 Kyselylomakkeiden suunnittelu ja sisältö 30
6.2.3 Tutkimusluvat 31
6.2.4 Haastatteluiden toteuttaminen 31
6.3 Aineiston analyysi 33
6.3.1 Litterointi 33
6.3.2 Sisällönanalyysi 33
TAULUKKO 1. Aineiston pelkistämisvaihe 34
TAULUKKO 2. Aineiston ryhmittelyvaihe 35
7 TULOKSET 37
7.1 Myönteisiä asioita elämässä kahden kulttuurin välillä 37
7.1.1 Turvallisuus 37
7.1.2 Hyvä elintaso 38
7.1.2 Koulutusmahdollisuudet 39
7.1.3 Sosiaaliset suhteet 40
7.1.4 Suomi on kotimaa 41
7.2 Haasteita elämässä kahden kulttuurin välillä 42

7.2.1 Suomeen sopeutuminen 42
7.2.2 Kaipaus omaa tai vanhempien synnyinmaata kohtaan 43
7.2.3 Uuden koulun aloittaminen 44
7.2.4 Sosiaaliset suhteet 45
7.2.5 Kaipaus sukulaisia kohtaan 46
7.3 Yhteenveto tutkimustuloksista 47
TAULUKKO 3. Keskeisimmät tutkimustulokset 47
8 POHDINTA 48
8.1 Tutkimuksen eettisyys 48
8.2 Tutkimuksen luotettavuus 48
8.3 Tutkimustulosten pohdintaa 49
8.3.1 Myönteiset tekijät 49
8.3.2 Haastavat tekijät 50
8.4 Johtopäätökset 51
8.5 Jatkotutkimusaiheita 52
8.6 Oman prosessin pohdintaa 52
LÄHTEET 54
LIITE 1: Haastattelurunko 59
LIITE 2: Kirje vanhemmille 60

1 JOHDANTO

Kahden kulttuurin vaikutuspiirissä elävä maahanmuuttajalapsi voi elämässään joutua totuttautumaan hyvinkin vaihteleviin ja erilaisiin olosuhteisiin. Hän elää helposti kaksoismaailmassa, missä näkyy vaikutteita sekä Suomesta että omasta tai vanhempien synnyinmaasta (Talib 2002, 28). Viides- ja kuudesluokkalaisten elämä on hyvin perhekeskeistä, ja sen vuoksi perheen toimintatavat vaikuttavat myös lapsen elämään (Terho 2002, 406). Toisaalta tuossa iässä lapset lähestyvät murrosikää, jolloin he vähitellen alkavat itsenäistyä ja irtaantua vanhemmistaan (Laine 2002, 107–108).

Maahanmuuttajalapsi joutuu tekemään jatkuvasti valintoja, joissa hänen on tasapainoteltava oman kulttuurin ja kantaväestön kulttuurinormien välillä (Liebkind 2000, 113). Hän on voinut muuttaa perheensä kanssa jostakin toisesta maasta Suomeen, jolloin hänellä itsellään on henkilökohtainen kokemus kahdesta eri maasta. Suomessa on sopeuduttava Suomen kulttuuriin ja tapoihin, ja samalla olisi säilytettävä kotimaansa kulttuuria ja oman perheen tapoja. Vanhemmat voivat odottaa lapselta tietynlaista käyttäytymistä, kun taas asuinmaassa voidaan toimia hyvinkin eri tavalla. Tai lapsen vanhemmat voivat olla kotoisin toisesta maasta. Tällöin kahden kulttuurin vaikutus tulee muun muassa kasvatuksen, kotiolojen, uskonnon tai perheen käyttäytymisen kautta lapsen elämään. (Talib 1999, 10–11.)

Monikulttuurisuus ei ole uusi ilmiö suomalaisessa koulussa, vaan se on ollut todellisuutta jo pidemmän aikaa. Oppilaat ja opettajat ovat aiemminkin tulleet erilaisista kulttuurillisista ja sosiaalisista taustoista, mutta nykyisin monikulttuurisuus aivan uudenlaisen vivahteen kasvatukselliseen ja filosofiseen prosessiin. Sen tavoitteena on edistää ihmisten samanarvoisuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä inhimillistä arvokkuutta. (Talib 2002, 37.)

Lisääntymässä olevien maahanmuuttajaoppilaiden määrän seurauksena, kouluterveydenhoitajat ja muu koulun henkilökunta työskentelevät enenevässä määrin monikulttuuristen lasten kanssa (Helsingin kaupungin tietokeskus 2010). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on auttaa kouluterveydenhoitajia ja muuta koulun

henkilökuntaa ymmärtämään maahanmuuttajatyttöjen elämää ja sitä, millaista on elää kahden eri kulttuurin vaikutuspiirissä. Ymmärrys auttaa maahanmuuttajanuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa entistä paremmin.

2 KOULUIKÄISEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN

2.1 Lapsen ja nuoren terveyden edistäminen

Terveyden edistämisellä tarkoitetaan toimintaa, jonka tarkoitus on parantaa ja ylläpitää yksilön, väestön, yhteisön ja elinympäristön terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä. Lisäksi se pyrkii vaikuttamaan terveyden taustatekijöihin, ehkäisemään terveysongelmia, vahvistamaan mielenterveyttä sekä vähentämään väestöryhmien välillä olevia terveyseroja. Terveyden edistämiseen kuuluu myös pyrkimys kohdentaa käytettävissä olevat voimavarat terveyttä edistävällä tavalla. (Laki terveydenhuollosta 2010.)

Lasten ja nuorten terveyden edistämiseksi on tunnettava ne tekijät, jotka vaikuttavat heidän terveyteensä. Viides- ja kuudesluokkalaisen nuoren elämässä perheellä on merkittävä vaikutus, sillä sen kautta muodostuu perusta aikuisuuden terveydelle ja hyvinvoinnille. Perheen keskellä nuori saa perustan itsetunnon muodostumiseen, asenteisiin, mielenterveyteen sekä elämisen malleihin, ja nuorena valitut elämäntavat ja toimintamallit seuraavat usein myös aikuisuuteen. (Terho 2002, 406.)

Kansanterveytemme kivijalkana voidaan pitää lasten ja nuorten terveyttä, ja siksi heidän terveyden edistäminen on koulussa toteutettavan terveydenhuollon tärkeä tavoite (Terho 2002, 404). Koululaisen terveyden edistäminen kuuluu kouluyhteisön kaikille jäsenille. Siihen sisältyy muun muassa terveellinen ja turvallinen kouluympäristö ja -yhteisö, oppilashuolto ja opetuksen tukipalvelut, kouluterveydenhuolto sekä koulun, kodin ja ympäröivän yhteiskunnan välinen yhteistyö. Lisäksi siihen kuuluvat terveyskasvatus, kouluruokailu, kouluajalla tapahtuva liikkuminen sekä kouluhenkilökunnan terveyden ja työkyvyn edistäminen. Näiden tekijöiden yhteistoiminta luo perustuksen koululaisten terveydelle ja hyvinvoinnille. (Savola 2006, 11–12.)

2.2 Kouluterveydenhuolto

Kuntien terveyskeskusten tarjoamat kouluterveydenhuollon palvelut jatkavat neuvolassa aloitettua lapsen kasvun ja kehityksen seurantaa. Työstä vastaavat pääasiassa kouluterveydenhoitaja ja lääkäri, mutta he tekevät moniammatillista yhteistyötä opettajien, muun oppilashuollon henkilöstön sekä oppilaiden ja vanhempien kanssa. Tavoitteena kouluterveydenhuollossa on edistää kouluyhteisön hyvinvointia ja oppilaiden terveyttä sekä tukea tervettä kasvua ja kehitystä. Juurruttamalla jo lapsuudessa ja nuoruudessa oppilaisiin terveet elämäntavat, luodaan perustusta aikuisiän hyvinvoinnille. (Ivanoff, Risku, Kitinoja, Vuori & Palo 2001, 25–28; Terho 2002, 18.)

Terveydenhuoltolain mukaan jokaisen kunnan tulee järjestää kouluterveydenhuollon palvelut kunnassa sijaitsevien peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten toiminnan yhteydessä. Kouluterveydenhuolto on oppilaille maksutonta, samoin kuin koulutapaturmien hoito terveyskeskuksissa. Kansanterveyslain tarkoitus on taata jokaiselle opiskelijalle ja koululaiselle tasa-arvoinen oikeus kouluterveydenhuollon palveluihin. (Laki terveydenhuollosta 2010; Terho 2002, 18–19.)

Vuonna 2011 julkaistu valtioneuvoston asetus sisältää suunnitelmalliset ja yhtenäiset ohjeet neuvolatoimintaan, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon. Asetuksesta löytyy kouluterveydenhuoltoa koskien ohjeet muun muassa terveystarkastusten ja terveysneuvonnan sisältöihin ja määriin, kouluyhteisön terveellisyyteen ja turvallisuuteen sekä erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen ja tuen järjestämiseen. (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011.)

Kouluterveydenhuolto perustuu pitkälti ennaltaehkäisevään toimintaan. Kouluyhteisön terveys on monien tekijöiden summa, joten kouluterveydenhuollon tulee seurata muun muassa koko koulun yleistä ilmapiiriä, vuorovaikutussuhteita ja koulun fyysisiä olosuhteita. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu lisäksi oppilaskohtainen terveydenhuolto, terveyskasvatus sekä terveystiedon jakaminen. (Terho 2002, 19–21.)

Hyvä kouluterveydenhuolto edellyttää kouluterveydenhoitajan ja -lääkärin laaja-alaista tietämystä lapsen ja nuoren kehityksestä ja terveydestä, eri sairauksista sekä kouluterveydenhuollon merkityksestä ja vaikutusmahdollisuuksista. Lisäksi heillä tulee olla hyvät vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä mahdollisuus jatkuvaan täydennyskoulutukseen. (Terho 2002, 21.)

Tanja Tukkikosken tekemän tutkimuksen tavoitteena oli kuvailla millainen rooli terveydenhoitajalla on kouluterveydenhuollossa ja selvittää, millaista yhteistyötä terveydenhoitaja tekee turvatakseen oppilaiden hyvinvoinnin. Lähestymistavaltaan laadullisessa tutkimuksessa haastateltiin kymmentä Länsi-Suomen alueella toimivaa terveydenhoitajaa. (2009, 25–27.)

Tutkimustulosten mukaan terveydenhoitajalla on monta roolia toimiessaan kouluterveydenhuollossa. Ensiksikin hän on terveyden edistäjä, minkä toteutumisessa ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys on suuri. Terveydenhoitaja on myös terveyskasvattaja, luottamushenkilö ja terveydenhoidon asiantuntija. Hän on tukija, joka pyrkii edistämään oppilaiden sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia ja tukemaan vanhempia kasvatustehtävässään. Vielä hän toimii yhteyshenkilönä sekä kodin ja koulun että kaikkien lapsen hoitopolkujen välillä. (Tukkikoski 2009, 36–57.)

Kouluterveydenhuollossa yhteistyömuotoina ovat kokonaisvaltainen terveyden edistäminen, oppimisen ja turvallisuuden edistäminen, viihtyvyyden lisääminen ja työn kehittäminen. Tukkikosken mukaan tutkimuksen tulokset osoittavat kouluterveydenhoitajan roolien ja yhteistyömuotojen tarvitsevan lisää tutkimusta. Haasteena hänen mukaansa on kuinka kouluterveydenhoitaja kykenee kohtaamaan asiakkaansa yksilöllisten tarpeidensa mukaan, tekemään näyttöön perustuvaa hoitotyötä sekä näkymään terveyspoliittisesti. (Tukkikoski 2009; 58–81, 94–96.)

2.3 Moniammatillinen oppilashuolto

Oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kouluyhteisön jokaiselle jäsenelle. Oppilashuolto käsittää palvelukokonaisuuden, jonka tarkoituksena on antaa oppilaille

tukea ja ohjausta koulunkäyntiin, kehitykseen ja eri ongelmiin liittyvissä tapauksissa. (Pietikäinen & Ala-Laurila 2002; 221, 223.)

Perusteet oppilashuollon toiminnalle löytyvät laista (Pietikäinen & Ala-Laurila 2002, 221). Lastensuojelulain mukaan kunnat ovat velvollisia järjestämään perusopetuksen yhteydessä psykologi- ja kuraattoripalveluita. Näiden tehtävänä on antaa riittävää tukea ja ohjausta koulunkäyntiin sekä ehkäistä ja poistaa kehitykseen liittyviä sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia. Tavoitteena on lisäksi kehittää yhteistyötä koulun ja kodin välillä. (Laki lastensuojelusta 2007.)

Useimmissa kouluissa toimii oppilashuoltoryhmä, johon kuuluvat rehtori, opettajat, kuraattori, psykologi sekä kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri (Laakso & Sohlman 2002, 62). Oppilashuollon tarkoituksena on edistää ja ylläpitää oppilaan oppimista, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä tukea näitä lisäävää toimintaa. (Laki perusopetuksesta 1998.)

Lasten ja nuorten terveyden edistäminen vaatii moniammatillista, kokonaisvaltaista ja perhekeskeistä yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä (Lommi 2010, 28). Oppilashuoltoryhmissä eri ammattiryhmien jäsenet tuovat oman alansa näkökulman oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Yhteinen tavoite on oppilaan hyvinvoinnin tukeminen. (Laakso & Sohlman 2002, 62.) Oppilashuoltoryhmässä voidaan käsitellä esimerkiksi oppilaiden koulumenestykseen, oppimishäiriöihin, kouluväkivaltaan, terveydellisiin ongelmiin tai poissaoloihin liittyviä ongelmia. Ryhmässä voidaan pohtia myös yhteistyötä kotien kanssa, koulun ilmapiiriä ja viihtyvyyttä tai erityisopetusjärjestelyjä. (Pietikäinen & Ala-Laurila 2002, 222–223.)

2.4 Koulun ja kodin yhteistyö

Oppilashuolto ei tapahdu vain koulun henkilökunnan välillä, vaan siinä on olennaisena osana mukana oppilas ja hänen huoltajansa tai muu laillinen edustaja (Laki perusopetuksesta 1998). Tärkein kasvatusvastuu on vanhemmilla, mutta koulu on tukemassa tässä tärkeässä tehtävässä. Vanhempien on oltava tietoisia koulun arjen

sujumisesta, toimintatavoista, uudistuksista sekä heidän vastuista ja velvollisuuksista erilaisissa tilanteissa. Heillä on oikeus tulla kuulluksi, mikä on tärkeää erityisesti ongelmatilanteissa, joissa toimivalla yhteistyöllä on suuri merkitys. Erityisesti eri kulttuureista tulevien perheiden kohdalla korostuu koulun myönteinen tapa kohdata erilaisia koteja ja ihmisiä. (Peltonen 2002, 32.)

Koulun ja kodin yhteistyön ylläpito ja kehittäminen on jokaisen koulun henkilökunnan jäsenen velvollisuutena. Yhteistyö luo turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä edistää sen myötä hyvinvointia ja terveyttä niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnan keskuudessa. Luokan keskellä vanhemmat tutustuvat opettajaan ja toisiin vanhempiin. (Rimpelä ym. 2008, 37.)

3 VIIDES- JA KUUDESLUOKKALAISEN TYTÖN KEHITYSVAIHEET

Viides- ja kuudesluokkalaiset tytöt ovat keskimäärin 11–12 -vuotiaita. Tuota ikää voi kutsua esipuberteetiksi tai esimurrosiäksi, sillä tässä vaiheessa lapsen kehityksessä on nähtävillä merkkejä tulevasta nuoruusiän murrosikävaiheesta. Näihin vuosiin sisältyy monia kehityksen vaiheita, jotka yksilöstä riippuen voivat olla hyvinkin erilaisia. (Turunen 2005, 105.)

3.1 Fyysinen kehitys

Tyttöjen kasvupyrähdys alkaa keskimäärin 9-vuotiaana ja jatkuu yksilöstä riippuen 14–15 -vuoden ikään saakka. Tytöillä pituuskasvu sekä käynnistyy että päättyy keskimäärin kaksi vuotta poikia aiemmin. Poikien kehitykseen verrattuna kasvu on hitaampaa, joskin se tapahtuu pyrähdyksittäin. Pituuskasvu alkaa lievällä nousulla, ja nopeutuu murrosiän kehitysvaiheiden alkaessa. Nopeimmillaan se on murrosiän keskivaiheilla. (Näntö-Salonen & Toppari 2002, 110; Aalberg & Siimes 2007, 17–18.)

Painon nousu lisääntyy murrosiässä, mihin vaikuttavat sekä rasvakudoksen lisääntyminen että lihasten kasvu. Ihonalainen rasva lisääntyy etenkin lantion ja reisien alueella, ja kokonaisuudessaan murrosiän aikana rasvakudoksen määrä kaksinkertaistuu. Tämä näkyy pyöristyvinä kehon muotoina, muun muassa lantion levenemisenä ja rintojen kasvuna. (Aalberg & Siimes 2007, 34–35.)

Pituuskasvun kanssa yhtä aikaa tapahtuu myös rintojen kehitys sekä häpykarvoituksen lisääntyminen, joita voidaan tarkastella Tannerin luokituksen avulla. Siinä kehitys on jaettu molemmissa tapauksissa viiteen eri vaiheeseen. Karvoituksen lisääntyminen näkyy myöhemmin myös kainaloissa. (Aalberg & Siimes 2007; 17, 51–52.)

Murrosiän loppuvaiheessa alkavat kuukautiset on usein jännityksellä odotettu - ja joskus myös toivottu - asia. Joillakin 11–12 -vuotiailla ne ovat voineet jo alkaa, riippuen yksilöllisestä kehityksestä. Usein oppilaat ovat kuulleet koulussa opetettavan

kuukautisten alkamisesta ja niiden mukanaan tuomista muutoksista, mutta silti aiheeseen liittyy paljon kysymyksiä. Vanhempien lisäksi esimerkiksi opettaja tai kouluterveydenhoitaja voi olla henkilö, jonka kanssa oppilaat voivat keskustella mieltään askarruttavista asioista. (Aalberg & Siimes 2007, 57–58.)

Murrosiän alkamiseen ja sen aikana tapahtuvaan kehitykseen vaikuttaa vahvasti perimä. Vanhempien kehitysvaiheista voi ennakoida lapsen kehityksen kulkua, aikuispituutta sekä kasvukauden kestoa ja nopeutta. Esimerkiksi mikäli vanhemmat ovat pitkiä, voidaan lapsenkin olettaa kasvavan pitkäksi. Ja mikäli äidillä murrosiän merkit ovat tulleet aikaisin, voidaan tytön murrosiän olettaa alkavan aikaisin. Kehityksessä on kuitenkin huomioitava aina yksilölliset poikkeamat. (Aalberg & Siimes 2007, 18–19.)

Kouluterveydenhuollossa on tärkeää seurata lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä, sekä ohjata oppilaat jatkoselvittelyihin, mikäli huomataan poikkeavia muutoksia. Tärkeää on tukea myös kasvussaan normaalivaihtelun ääripäitä edustavia lapsia, sillä he voivat poiketa fyysisten ominaisuuksien puolesta luokkatovereidensa keskuudessa. Erityisesti tarkasti on seurattava sellaisia lapsia ja nuoria, joilla on jokin pitkäaikaissairaus. (Näntö-Salonen & Toppari 2002, 170.)

3.2 Psyykkinen kehitys

Varhaisnuoruuden (noin 11–14 v.) psyykkistä kehitystä voidaan tarkastella jakamalla se kolmeen osa-alueeseen: vanhemmista irtaantumiseen ja itsenäistymiseen, identiteetin kehitykseen sekä biologisen kypsymisen tahdittamaan seksuaaliseen kehitykseen. Yleisesti nuoruusikä aiheuttaa nuoressa usein sisäistä epätasapainoa ja rauhattomuutta. (Laine 2002, 107.)

11–12 -vuotias on kehitysvaiheessa, jolloin vanhempien kanssa alkaa ilmetä ristiriitoja ja nuori aloittaa irtaantumisen vanhemmistaan. Tätä lähimmissä ihmissuhteissa tapahtuvaa muutosta kutsutaan ihmissuhteiden kriisiksi, joka on usein hidas ja kivulias prosessi. Nuori suuntaa vanhempiinsa aggressiivisia tunteita, ja hakee turvaa ikätovereiltaan. Tilannetta vaikeuttaa, mikäli myös vanhemmat kokevat lapsen

normaaliin kehitykseen kuuluvan itsenäistymisprosessin vaikeana. Tytöillä erityisesti suhde äitiin on merkittävä, sillä äitisuhteen kautta tytölle muodostuu käsitys itsestään naisena. Puuttuvan äidin voi korvata esimerkiksi adoptioäiti, isoäiti tai muu tytölle tärkeä naishenkilö. (Aalberg & Siimes 2007, 104–113; Himberg, Laakso, Peltola & Vidjeskog 1997, 85–87.)

Tässä vaiheessa on tärkeää, että aikuiset osoittavat nuorille paljon ymmärrystä ja hyväksyntää. Nuoren hämmennystä ei tule väheksyä, vaan erilaisia tunteita voi yrittää käsitellä yhdessä. Esimerkiksi nuoren valtavasta energiasta voi olla paljon etua, jos se kohdistuu myönteisiin asioihin. Aikuisen on hyvä tuoda nuoren hyviä puolia esiin, kehua onnistumisia ja rohkaista kasvamaan omana itsenään kohti aikuisuutta. Nuoret tarvitsevat aikuisen saatavilla oloa, turvaa ja neuvoja, mutta myös riittävästi vapautta ja vastuuta. (Cacciatore 2007, 132.)

Varhaisnuorella on edessään identiteettikriisi, jonka kautta hän alkaa löytää omaa yksilöllisyyttään. Itsearviointikyky ja psyykkinen itsesäätelykyky kehittyvät, ja minäkäsitys hahmottuu oman pätemisen perusteella. Tämä näkyy muun muassa esikuvien ja idoleiden ihailuna, mikä osaltaan tuo lohdutusta vanhemmista irtaantumiseen. Kaveripiirin merkitys korostuu, sillä nuoren käsitys itsestä muotoutuu pitkälti toisten ihmisten suhtautumisen perusteella. Käytännössä nuori testaa erilaisia rooleja, mielipiteitä ja käyttäytymismalleja, ja hylkäämällä omaan minäkäsitykseensä sopimattomat muodot pyrkii löytämään tasapainon omien ja ympäristön odotusten ja tavoitteiden välillä. (Himberg ym. 1997, 88–91.)

Minäkäsityksen muotoutumisessa keskeistä on myös sukupuoli-identiteetin vahvistuminen. Seksuaalinen kehitys voi olla sekä hämmentävä että kiehtova tapahtuma, mutta tärkeää on hyväksyä itsensä naisena. Nuori samaistuu omaa sukupuoltaan oleviin aikuisiin, ja kokeilee erilaisia rooleja mielikuvien ja vastakkaiseen sukupuoleen ihastumisen kautta. Myöhemmin vastakkaisen sukupuolen kanssa seurustelu vahvistaa nuoren käsitystä itsestään oman sukupuolensa edustajana. (Himberg ym. 1997, 91.)

3.3 Sosiaalinen kehitys

Avainasemassa lapsen ja nuoren sosiaalisten taitojen kehityksessä ovat vanhemmat. Mallioppimisen kautta lapsi oppii aggressiivisuutta, jonka esiintyvyyteen vaikuttaa muun muassa vanhempien kurinpito. Keskustelun avulla lapsi oppii ymmärtämään ja jäsentämään asioita, ja vanhemmat voivat käyttää sitä keinona kasvatuksellisissa menetelmissä. Lapset oppivat vanhemmiltaan usein myös ongelmanratkaisumalleja. (Keltikangas-Järvinen 2010; 181–182, 184, 186.)

Ala-asteikäisellä kavereiden merkitys on suuri. Viides- ja kuudesluokkalaisten toverisuhteissa sääntöjen merkitys korostuu, ja kaverisuhteita analysoidaan tarkasti. Sosiaalisia taitoja opitaan arvioimalla ensin kavereiden taitoja, ja sen jälkeen soveltamalla niitä omaan käyttäytymiseen. Käyttäytymisen normeja opitaan myös opettajalta, eikä oppilas tästä syystä tavallisesti kritisoi opettajan käytöstä. (Kaivosoja 2002, 116.)

Sosiaalisissa suhteissa on eroja myös sukupuolten välillä. Siinä missä pojat ovat paljon ryhmässä, tytöt haluavat olla parhaan kaverin kanssa kahdestaan. Molemmat sukupuolet kuitenkin kilpailevat kavereista. Ala-asteen alemmilla luokilla sekä tytöt että pojat ovat voineet olla enemmän yhdessä, mutta ylemmillä luokka-asteilla sukupuolten välille tulee enemmän ryhmäjakoja, ja muodostuu tyttöjen ja poikien ryhmiä. (Kaivosoja 2002, 116; Keltikangas-Järvinen 2010, 179.)

Viidennellä ja kuudennella luokalla oppilaiden keskuudessa ilmenee jo julkista seurustelua. Se ei niinkään pyri kahdenkeskisyyteen, vaan siinä opetellaan toiseen tutustumista ja harjoitellaan seurusteluun kuuluvia rooleja. (Kaivosoja 2002,116.) Seurustelu on todellista yhteisen sopimuksen ja puheen tasolla, ja usein siitä tietää laajempi yhteisö, esimerkiksi muut luokkakaverit. Yhteisön kesken pohditaan seurusteluun ja parisuhteeseen liittyviä aiheita, minkä tuloksena opitaan yhteistä tietoa ja seurustelun taitoja. (Anttila 2002, 66–67.)

Sosiaaliseen käyttäytymiseen tuo muutospaineita myös murrosikä. Erityisesti tämä näkyy 6.luokkalaisten käyttäytymisessä, jolloin osa oppilaista suoriutuu koulun

käynnistä entiseen tapaan, mutta toisilla arvosanat muuttuvat epätasaisiksi. Vapaa-aikanaan he käyttävät aiempaa vähemmän aikaa koulutehtävien tekoon, ja ovat enemmän poissa kotoa. Luokassa tämä voi näkyä oppilaiden jakautumisena pienempiin ryhmiin. (Kaivosoja 2002, 116.)

4 MAAHANMUUTTAJATYTTÖ SUOMALAISESSA KOULUSSA

4.1 Maahanmuuttaja

Nimensä mukaisesti maahanmuuttaja on joko toisen maan kansalaisena tai ilman kansalaisuutta muuttanut maasta toiseen. Maahanmuuttajia ovat muun muassa siirtolaiset, siirtotyöntekijät, pakolaiset, kiintiöpakolaiset ja turvapaikanhakijat. Paluumuuttajia lukuun ottamatta kaikille heille yhteistä on se, että he Suomeen tultuaan muodostavat uusia etnisiä vähemmistöjä. (Liebkind 1994, 9–10.)

Siirtolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka pysyvässä tarkoituksessa muuttaa toiseen maahan hankkiakseen siellä toimeentulonsa. Tämä ei siis kata opiskelijoita eikä turisteja. Siirtotyöntekijä puolestaan muuttaa toiseen maahan hankkiakseen siellä elantonsa, mutta ei muuta sinne pysyvässä tarkoituksessa. (Liebkind 1994, 9-10.)

Pakolainen on henkilö, joka on oman kotimaansa ulkopuolella, ja jolla on perusteltu syy pelätä tulevan kotimaassaan vainotuksi uskonnon, rodun, kansallisuuden, johonkin yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaiseksi voidaan laskea kuuluvan kiintiöpakolaiset, myönteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat ja heidän perheenjäsenensä sekä suojelun vuoksi oleskeluluvan saaneet. Kiintiöpakolaisia ovat pakolaisstatuksen saaneet henkilöt, jotka tulevat Suomeen vuosittaisen pakolaiskiintiön puitteissa. Turvapaikanhakijoita puolestaan ovat henkilöt, jotka pyytävät suojaa ja oleskeluoikeutta vieraaseen maahan. (Liebkind 1994, 10.)

Kaikkia, jotka eivät ole Suomen kansalaisia, kutsutaan ulkomaalaisiksi. He voivat olla joko jonkin toisen maan kansalaisia tai kokonaan ilman kansalaisuutta. Paluumuuttajiksi puolestaan nimitetään henkilöitä, jotka ovat jonkin ajanjakson verran asuneet jossakin toisessa maassa ja palaavat takaisin Suomeen. (Liebkind 1994,10.)

Kun puhutaan henkilöstä, joka on syntynyt ulkomailla, on kyseessä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttaja. Toisen sukupolven maahanmuuttajia ovat henkilöt, jotka

ovat syntyneet Suomessa, ja joiden vanhemmista toinen tai molemmat ovat maahanmuuttajia. (Väänänen ym. 2009, 14.)

Maahanmuuttajien kohdalla on hyvä erottaa ns. subjektiivinen ja objektiivinen identiteetti toisistaan, sillä ne eivät aina ole sama asia. Toisinaan yhteisö voi nähdä yksilön maahanmuuttajana, mutta yksilö itse kokee olevansa suomalainen. (Talib 2002, 46.) Tämän voisi olettaa toteutuvan etenkin toisen sukupolven maahanmuuttajien keskuudessa, sillä he ovat eläneet koko elämänsä Suomessa. Etenkin jos heillä ei ole vahvaa henkilökohtaista suhdetta vanhempiensa synnyinmaahan.

4.2 Kaksikulttuurisuus

Maahanmuuttajat elävät usein kahden kulttuurin välissä. Kulttuurin käsite on monijakoinen. Se on aina yhteisöllistä, ja se voidaan käsittää ryhmän jäsenten organisoiduksi ympäristöksi, jossa vallitsee yhteiset säännöt ryhmän jäsenten keskinäisestä viestinnästä, ajattelusta itseään ja ympäristöään kohtaan sekä suhtautumisesta materiaan, esimerkiksi omaisuuteen. Kulttuurilla vaikuttaa siis yksilön arvomaailmaan, käyttäytymiseen ja tapaan ajatella. (Tikka 2004, 11; Talib 1999, 4.)

Eräs tapa kuvata kulttuuria on ymmärtää se ikään kuin jäävuorena. Aivan kuten jäävuoresta näkyy vain huippu, ja suurin osa on vedenpinnan alla piilossa, samoin kulttuuristakin osa on näkyvää ja osa näkymätöntä. Kulttuurin näkyvään osaan kuuluvat aineellinen kulttuuri, kuten ruoka, vaatteet, sanat, käyttäytyminen ja tavat. Nämä ulkoiset merkit ovat kaikkien kulttuurin jäsenten tiedostamia ja niitä on helppo muuttaa. (Tikka 2004, 11–12.)

Vedenpinnan alapuolella sijaitsee jäävuoren näkymätön osa, vaikkakin se on yleensä kaikkein suurin, ja muodostaa pohjan koko vuorelle. Samoin kulttuurissa on näkymättömiä osia, jotka ovat usein kulttuurin jäsenillekin tiedostamattomia ja vaikeammin muutettavissa olevia. Tällaisia ovat esimerkiksi uskomukset, arvot, ajatusmallit ja rituaalit. (Tikka 2004, 12.)

Tärkein kulttuurikasvattaja on perhe, jonka keskuudessa tarkentuvat naisen ja miehen, tytön ja pojan roolit. Perheen jäsenet oppivat yhteisöllisyyttä ja kuuluminen perheyhteisöön muokkaa yksilön minäkäsitystä vahvasti jo pienestä pitäen. Perhe voidaan käsittää eri kulttuureissa eri tavalla. Länsimaissa perhe muodostuu jäsenistä, joilla on sama geneettinen perimä, kun taas monien muiden kulttuurien keskuudessa perhe käsittää laajemman joukon, mukaan lukien muun muassa isovanhemmat, tädit, sedät ja serkut. (Talib 1999, 8.)

Kulttuuri, jonka keskellä yksilö elää, vaikuttaa vahvasti hänen identiteettinsä kehittymiseen. Muutto kulttuurista toiseen heikentää usein tietoisuutta omasta itsestä, sillä omia arvoja ja identiteettiä joutuu vertaamaan vieraaseen. Tämä synnyttää yksilössä epävarmuutta ja horjuttaa tietoisuutta omasta itsestään. (Talib 2002, 41, 46.) Enemmistö haastatteluun osallistuneista oppilaista on asunut Suomessa suuren osan elämästään, ja näin ollen Suomen kulttuuri on vaikuttanut heidän identiteettikehitykseen pienestä pitäen.

Maahanmuuttaja joutuu väistämättään hyväksymään jotakin uuden kulttuurin piirteitä oman kulttuurin säilyttämisen rinnalla. Ratkaisevaa on, millaisen painoarvon hän antaa näille uusille kulttuuripiirteille. Kaksikulttuurisuudesta puhutaan, kun maahanmuuttaja on sopeutunut uuteen kotimaahansa, ja pystyy tasapainottelemaan kahden eri kulttuurin välissä. Hän hyväksyy uuden kulttuurin, ja kykenee elämään sen kanssa ilman suurempia hankaluuksia. Samalla hän pystyy säilyttämään olennaisia piirteitä kotimaansa kulttuurista, ja hänellä on jatkuvuuden tunne elämässään. (Alitolppa 1993, 33, 37–38.)

Maahanmuuttajilla suurimmat ongelmat liittyvät kahden kulttuurin riittämättömään ymmärrykseen. Erityisesti toisen sukupolven maahanmuuttajat voivat kokea olevansa kahden kulttuurin välissä, sillä he eivät tunne yhtään kulttuuria kunnolla. Heidän voi olla vaikeaa ymmärtää sekä länsimaalaista että vanhempiensa synnyinmaan kulttuuria. Vanhemmat pyrkivät usein säilyttämään omaa perinnekulttuuriaan, ja voivat pakottaa lapsiaan noudattamaan tiettyjä velvollisuuksia. Toimintaa voidaan perustella muun muassa sillä, että niin on aina tehty aiemmassa asuinmaassa tai että se on uskonnon mukaista. (Talib 1999, 10–11.)

Sopeutuminen länsimaiseen kulttuuriin onnistuu harvoin, sillä maahanmuuttajat eivät useinkaan omaksu uutta kulttuuria kokonaisuudessaan, vaan he poimivat molemmista kulttuureista parhaimmat osat, ja muodostavat niistä oman versionsa. Näin syntyy kahden – toisinaan keskenään hyvinkin erilaisen – kulttuurin sekoitus. (Talib 1999, 11.)

4.3 Monikulttuurisuus suomalaisessa koulussa

Kansainvälisyys on nykykouluille tärkeää, ja erilaisten esitteiden ja opetussuunnitelmien sekä kansainvälisten projektien ja yhteistyökumppaneiden kautta pyritään luomaan hyvää imagoa. Kun kansainvälisyys ilmeneekin maahanmuuttajaoppilaiden muodossa, nousee usein ennakkoluuloja. Ei ole helppo hyväksyä kulttuurien erilaisuutta, vaan asiat toivottaisiin tehtävän ”maassa maan tavalla”. Erilaisiin oppilaisiin suhtaudutaan monesti kuin he olisivat samanlaisia valtaväestön kanssa. Heiltä odotetaan muun muassa samanlaista pukeutumista, käyttäytymistä ja ruokailutottumuksia. (Honkala 1999, 42.)

Erilaisuuden hyväksymisessä on havaittavissa aiempiin vuosiin ja vuosikymmeniin verrattuna kehitystä. Suvaitsevaisuus ei näyttäydy vain kirjoitettuna tekstinä paperilla, vaan myös käytännössä. Valtakunnallisesti tarkasteltuna voi huomata eroavaisuuksia, sillä esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, jossa maahanmuuttajia on suhteessa eniten, kulttuurien kirjo on jokapäiväistä ja siihen on totuttu (Helsingin kaupungin tietokeskus, Espoon kaupungin kehittämis- ja tutkimusyksikkö, Vantaan kaupunki, tietopalveluyksikkö 2010, 5). Helsingin sisälläkin voidaan nähdä maahanmuuttajapainotteisia asuinalueita, joissa asukkaat ovat tottuneempia kulttuurien erilaisuuteen.

Maahanmuuttajaoppilaan tullessa kouluun, olisi hyvä hankkia hänen aiemmasta koulunkäyntihistoriastaan mahdollisimman paljon tietoa etukäteen. Hänen on mahdollista aloittaa valmistavassa luokassa, jossa yhden lukukauden tai -vuoden ajan annetaan suomen kielen opetusta ja perehdytetään suomalaiseen kouluun ja yhteiskuntaan. Koulu on myös velvollinen huolehtimaan suomi toisena kielenä -opetuksesta sekä oppilaan äidinkielen opetuksesta. Tarvittaessa voidaan laatia

oppimissuunnitelma, jossa huomioidaan oppilaan henkilökohtaiset kehitystarpeet. (Rimpelä ym. 2008, 32; Talib 2002, 121.)

Monikulttuurisuus on otettava huomioon myös opetussuunnitelmia laadittaessa. Opetuksessa on huomioitava oppilaan taustat, äidinkieli, kulttuuri, maahanmuuton syy sekä maassaoloaika. Eri oppiaineissa tulisi näkyä kulttuurilliset sisällöt ja eri luokka-asteiden osaamisvaatimukset tulisi ilmaista selkeästi. Tavoitteena kouluissa ovat tasavertaiset oppimistulokset, minkä saavuttamiseksi maahanmuuttajaoppilaille tulee antaa tarvittavaa tukea niiden saavuttamiseksi. (Rimpelä ym. 2008, 32; Talib 2002, 121.)

Monikulttuurisuuden lisääntyessä kouluissa opettajat saattavat kokea oman kulttuurisokkinsa. Opettajien tietämys eri kulttuureiden ominaispiirteistä voi olla suppeaa, ja kulttuurien kohdatessa omat tunnereaktiot pääsevät valloilleen. Tämän tiedostamisen ja pohdinnan kautta avautuu kuitenkin mahdollisuus ymmärtää erilaisuutta ja kokea onnistumisia monikulttuurisessa vuorovaikutuksessa. (Talib 2002, 82–83.)

Monikulttuurisesti suuntautuneilla kouluilla on taustalla usein vahva johtajuus ja tieto yhteisistä koulukulttuurin arvoista. Kaikki koulussa toimivat vaikuttavat avoimen ja turvallisen ilmapiirin syntymiseen, missä on mahdollisuus keskusteluille ja erilaisuuden hyväksymiselle. Tällaisissa kouluissa on tarkat säännöt hyväksyttävälle käytökselle, joiden toteutumisen edellytyksenä on koulun henkilökunnan välinen yhteistyö tavoitteiden saavuttamiseksi. Koulun tulee tehdä yhteistyötä myös maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa, jotta nämä rohkaistuisivat ylläpitämään omaa kulttuuriperintöään. (Talib 2002, 122.)

Maahanmuuttajaperheen kohdalla tulee huomioida perheen kulttuuritausta sekä lähtömaan koulujärjestelmä. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaan ja vanhempien monikulttuurisuuden tuomaa tietämystä. Vanhemmille kerrotaan suomalaisesta koulujärjestelmästä, koulun toiminta-ajatuksesta ja opetussuunnitelmasta. Myös opetus- ja arviointimenetelmät ja oppilaan henkilökohtainen opetussuunnitelma on hyvä käydä läpi. (Rimpelä ym. 2008, 32.)

Maahanmuuttajaperheet voivat odottaa suomalaiselta koululta erilaisia asioita kuin mihin valtaväen keskuudessa on totuttu. Ihmetystä saattaa herättää oppilaiden ja opettajien välillä korostuva tasa-arvoinen suhtautumistapa, itsenäisiin päätöksiin kannustava opetustyyli tai liian vähältä tuntuvat läksymäärät. (Säävälä 2011, 59.)

Omien kokemusteni mukaan etenkin kehitysmaissa koululla ja koulutuksella tuntuu olevan hyvinkin suuri arvo, ja arvostus sitä kohtaan on suuri. Koulutuksen avulla on mahdollisuus saada kunnollinen työ, hyvä yhteiskunnallinen asema sekä elättää perhettä. Koulutusta osataan arvostaa, koska se ei ole itsestään selvyys, vaan sen saamiseksi täytyy nähdä vaivaa.

Maahanmuuttajien aktiivisuuteen koulun ja kodin välisessä yhteistyössä vaikuttaa muun muassa vanhempien kokema avuttomuus uuden koulutusjärjestelmän edessä, vanhempien oma koulutustausta ja kielitaito. Mikäli vanhemmat eivät itse ole opiskelleet tai ovat kokeneet opiskelukokemukset negatiivisiksi, voi koulun arvostaminen jäädä vähäiseksi. Myös vanhempainillat voidaan kokea vieraiksi, mikäli lähtömaassa ei ole ollut sellaisia. (Säävälä 2011, 59–60.) Ne ovat monesti keskeisessä asemassa koulun ja kodin yhteistyön kannalta. Olisi hyvä, että koulu kertoisi maahanmuuttajaperheille niiden tärkeydestä. Myös perheiltä vaaditaan aktiivisuutta yhteistyöhön ja kiinnostusta suomalaista koulujärjestelmää kohtaan.

4.4 Aikaisempia tutkimuksia liittyen maahanmuuttajien kokemuksiin kahden kulttuurin välillä elämisestä

Maahanmuuttaja-aikuisten kokemuksia on tutkittu niin Suomessa kuin muualla maailmassa, mutta maahanmuuttajalasten ja -nuorten kohdalla tutkimustietoa on vähemmän. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on parhaillaan tekemässä maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimusta (Maamu), jonka osana toteutetaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten terveys- ja hyvinvointitutkimus (Etnokids). Sen tavoitteena on kerätä tietoa maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten terveydentilasta ja hyvinvoinnista sekä auttaa löytämään keinoja lasten kasvun ja kehityksen tukemiseen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2011; Säävälä 2012, 5.)

Tutkimusten mukaan hyvät perhesuhteet ja perheen antama tuki ovat ratkaisevassa merkityksessä maahanmuuttajanuoren sopeutumiselle Suomeen, mutta maahanmuuttajanuori joutuu jatkuvasti tekemisiin myös valtaväestön kulttuurinormien kanssa. Esimerkiksi ei-länsimaisten perheiden lämmin perhekeskeisyys ja riippuvuus perheen jäsenistä voidaan Suomessa nähdä nuoren itsenäistymisen ja oman tahdon ilmaisun hidastavana tekijänä. (Liebkind 2000, 112–113.)

Perheen merkitys tulee ilmi myös tutkimuksesta, jossa selvitettiin venäjänkielisten lasten käsityksiä perheestä ja perheen sisäisestä roolijaosta. Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, ja siinä haastateltiin neljää 9–11 -vuotiasta venäjänkielistä oppilasta sekä yhtä venäjän- ja vironkielisten perheiden perhetyöntekijää. (Kuikka & Kursi 2004; 16, 19.)

Tutkimuksen mukaan 9–11 -vuotiaana perhe on tärkeimmällä sijalla lapsen elämässä, mutta vähitellen alkaa myös kehitysvaihe, jolloin lapset alkavat itsenäistyä. Venäläinen perhekulttuuri on hyvin perhekeskeinen, ja haastateltavat olivat huomanneet siinä eroja verrattuna suomalaiseen perherakenteeseen. Lasten todettiin elävän myös ns. kaksoismaailmassa, sillä vanhemmat pitivät paljon yhteyttä Venäjälle, mutta lapset eivät olleet yhtä innokkaita yhteydenpidossa. Lisäksi kielitaidolla oli merkitys sekä perheen yhteiskunnalliseen asemaan että perheen sisäisten yhdyssiteiden muodostumiseen. (Kuikka & Kursi 2004, 35–37.)

Vantaalla toteutetussa tutkimuksessa tarkasteltiin maahanmuuttajataustaisten nuorten psyykkistä hyvinvointia sekä lääkärin tekemän kliinisen mieliala-arvion että nuorten itsensä täyttämän RBDI-kyselyn avulla. Mukana oli maahanmuuttajaoppilaiden lisäksi verrokkinuoria. Lääkärin tekemän mieliala-arvion perusteella maahanmuuttajatausta ei vaikuttanut psyykenongelmien ilmentymiseen verrokkinuoriin verrattuna, sillä psyykenongelmista arvioitiin kärsivän maahanmuuttajanuorista noin 20 % ja verrokkinuorista noin 18 %. Eroavaisuuksia ei löydetty myöskään RBDI-kyselyn vastauksista, sillä masentuneisuutta maahanmuuttajataustaisten keskuudessa ei kokenut 43 % ja verrokkinuorista 42 %. Tulosten mukaan psyykkinen oireilu on yleisempää ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorten keskuudessa, jotka asuvat yksinhuoltaja- tai uusperheissä. (Lommi 2010, 26–27.)

Elin Kusmin on pro gradu -tutkimuksessaan selvittänyt ruotsalaisten maahanmuuttajanaisten kokemuksia elämästään USAssa. Useat haasteltavista kertoivat, että vaikeinta Yhdysvaltoihin muuttamisessa oli aloittaa elämä täysin alusta, ja muuttaa suoraan lukion jälkeen, jolloin ensimmäiset itsenäisen elämisen kokemukset koettiin kaukana perheestä ja ystävistä. Ulkomaalaisena olemisessa koettiin kuitenkin myös hyviä puolia, esimerkiksi ruotsalaisten maahanmuuttajien erilainen yhteiskunnallinen status. Ruotsalaisiin kohdistui usein positiivinen asenne, ja heidät koettiin eksoottisina ja jännittävinä. He ymmärsivät myös olevansa erikoisasemassa ollessaan länsimaalaisia maahanmuuttajia hyvän kielentuntemuksen johdosta. (Kusmin 2007, 25–26.)

Kusmin havaitsi eroavaisuudet tutkimukseen osallistuneiden välillä heidän sosiaalisessa kanssakäymisessään. Osa tutkimukseen osallistuneista oli kanssakäymisessä enemmän amerikkalaisten, osa muiden ruotsalaisten kanssa. Viimeksi mainittu ryhmä koki ruotsalaisten ymmärtävän toisiaan paremmin, kun taas amerikkalaiset vaikuttivat pintapuolisilta ja heitä oli vaikeampi oppia tuntemaan. Ne, joilla oli enemmän amerikkalaisia ystäviä, kokivat että heidän kauttaan oli helpompi päästä sisälle amerikkalaiseen yhteiskuntaan. (Kusmin 2007, 25.)

Paluumuuttajat kokivat hankalaksi aloittaa elämänsä taas uudelleen Ruotsissa. Monet olivat muuttaneet Ruotsiin heti lukion jälkeen, ja takaisin muuttaessa ei ollut kiinteää pohjaa, jonka päälle rakentaa elämää. Kaikki oli taas aloitettava alusta; oli etsittävä uusi työpaikka ja uudet ystävät. (Kusmin 2007, 27.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää viides- ja kuudesluokkalaisten maahanmuuttajatyttöjen kokemuksia elämästään kahden kulttuurin vaikutuspiirissä. Toivon tämän tutkimuksen auttavan kouluterveydenhoitajia ja muuta koulun henkilökuntaa maahanmuuttajalasten kasvun ja kehityksen tukemisessa. Aiheen käsittelystä on hyötyä myös muille terveydenhuoltoalalla työskenteleville, sillä nykyisin yhä useampien ammattihenkilöiden työhön vaikuttavat joko suoraan tai välillisesti myös lapset ja heidän hyvinvointinsa. Tutkin nimenomaan lasten näkemyksiä elämästään, ja lähestyn asiaa terveyden edistämisen näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia myönteisiä asioita viides- ja kuudesluokkalaiset maahanmuuttajatytöt kokevat eläessään kahden kulttuurin vaikutuspiirissä?
2. Millaisia haasteita viides- ja kuudesluokkalaiset maahanmuuttajatytöt kokevat eläessään kahden kulttuurin vaikutuspiirissä?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimukseen osallistui kahdeksan maahanmuuttajatyttöä, jotka valittiin pääkaupunkiseudulla sijaitsevien ala-asteiden viides- ja kuudesluokkalaisista. Tutkimushenkilöistä suurin osa kuuluu toisen sukupolven maahanmuuttajiin, mutta joukossa oli myös paluumuuttajia. Tutkimukseen osallistuvien tyttöjen tai heidän vanhempiensa synnyinmaat sijaitsevat pääasiassa Euroopassa ja Aasiassa.

Laadullisella tutkimuksella ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan muun muassa kuvaamaan jotakin ilmiötä, ymmärtämään tietynlaista toimintaa tai tulkitsemaan jotakin ilmiötä teoreettisesti. Tämän vuoksi on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä oli mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Jokaisella haastateltavalla on omakohtainen kokemus kahden kulttuurin vaikutuspiirissä elämisestä. Osa heistä on syntynyt jossakin toisesta maasta, ja yhdessä perheensä kanssa ovat tulleet tänne Suomeen. Osa haastateltavista on puolestaan syntynyt Suomessa, ja vanhempien synnyinmaan kulttuuri näkyy eri tavoin heidän elämässään. Lisäksi he saattavat vierailla tuossa toisessa maassa useastikin.

Toiveeni oli saada kerättyä tutkimukseen osallistuva ryhmä ala-asteen vanhemmista oppilaista, sillä ajattelin heidän voivan havainnollistaa kokemuksiaan nuorempia lapsia paremmin. Viides- ja kuudesluokkalaiset kykenevät ilmaisemaan itseään ja tunteitaan nuorempia oppilaita selvemmin, mikä helpotti tutkimusaineiston saamisessa.

6.2 Aineiston hankinta

6.2.1 Aineiston keruumenetelmät

Opinnäytetyöni on empiirinen tutkimus, jossa käytin kvalitatiivista eli laadullista lähestymistapaa (Eskola & Suoranta 2003, 13). Se on toimiva menetelmä, kun halutaan

kirjoittamatonta faktatietoa sekä ymmärtää millaiset käsitykset joidenkin toiminnan taustalla vaikuttavat (Vilkka & Airaksinen 2003, 63).

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää totuutta tutkittavasta asiasta vaan ikään kuin ratkaista arvoituksia, jotka ovat välittömän havainnon tavoittamattomissa. Arvoitusten ratkaisemiseksi on tehtävä tulkintoja, jotka muodostuvat ihmisten kuvaamien kokemusten ja käsitysten perusteella. (Vilkka 2005, 98.) Tässä tutkimuksessa pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini haastattelemalla nimenomaan maahanmuuttajia, sillä tavoitteena on kuvata heidän näkökulmastaan kokemuksia kahden kulttuurin välillä elämisestä.

Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua (Liite 1). Tämän tyyppisessä haastattelussa tutkittavasta aihealueesta poimitaan keskeiset teemat tai aiheet, joihin jokaiseen haastateltavaa pyydetään antamaan oma kuvauksensa. Painopiste annetaan haastateltavien tulkinnoille sekä heidän antamilleen merkityksille tutkittavasta aiheesta. (Vilkka 2005, 101–102; Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Haastattelun etuna oli joustavuus, sillä aihe-alueiden käsittelyjärjestyksellä ei ole välitä, ja haastattelijana minulla oli mahdollisuus korjata sanavalintojani, esittää kysymys toisella tavalla, esittää tarkentavia kysymyksiä ja käydä keskustelua haastateltavien kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Vaihdoin myös kysymysten esittämisjärjestystä, mikäli katsoin niin aiheelliseksi.

Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina, jotka äänitin myöhempää aineiston analyysia varten. Tutkimuksen alkuvaiheessa mietin pitkään ryhmähaastattelua, mutta lopulliseen päätökseeni vaikutti aiheen henkilökohtaisuus. Ajattelin tyttöjen voivan kertoa avoimemmin omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan, mikäli paikalla olisi vähemmän ihmisiä. Tällöin he voisivat puhua luottamuksellisesti, eikä heidän henkilöllisyytensä paljastuisi muille.

6.2.2 Kyselylomakkeiden suunnittelu ja sisältö

Laadin aihe-alueet ja kysymykset perustuen tutkimuksen aihealueeseen eli siihen, mitä aiheesta jo tiedetään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Lisäksi kysymysten asetteluun vaikuttivat omat ennakkotietoni eri kulttuureiden ominaispiirteistä sekä kokemusperäiset havaintoni tutkimuskysymyksistä (Vilkka 2005, 105).

Laadullisessa tutkimuksessa tulisi välttää kysymyksiä, joihin voi vastata ”kyllä” tai ”ei”. Tästä esimerkkeinä ovat kysymykset, jotka alkavat sanoilla onko, oletko, koetko tai teetkö. Toivottaessa haastateltavan kuvailevan aihe-aluetta mahdollisimman laajasti, on hyvä esittää kysymyksiä, jotka alkavat sanoin mitä, miten, miksi, millainen. (Vilkka 2005, 105–106.) Toisinaan pyysin haastateltavaa kuvailemaan tarkemmin jotakin tilannetta tai tapahtumaa, ja jos en täysin ymmärtänyt tai halusin saada selvemmän käsityksen asiasta, pyysin häntä kertomaan tilanteesta jonkin esimerkin.

Haastatteluaineistoa kerättäessä ollaan aina tekemisissä sanojen kanssa, mikä voi sisältää tulkintaongelmien riskin (Vilkka 2005, 104). Maahanmuuttajia haastateltaessa voi haasteena olla suomen kielen riittävä ymmärtäminen. Kysymysten laadinnassa pyrin käyttämään ymmärrettävää suomen kieltä, mutta en erityisesti ottanut huomioon kielen ymmärtämiseen liittyviä tulkintaongelmia, sillä tutkimukseen osallistuvilla oppilailla on jokaisella hyvä suomen kielen taito. Uskoin heidän ymmärtävän kysymyksiäni, ja olevan kykeneviä sujuvaan kommunikointiin suomen kielellä.

Haastattelurungossa oli neljä keskeisintä aihealuetta. Ensimmäinen käsitteli lyhyesti kunkin oppilaan taustatietoja, sitä mistä maasta hän tai hänen vanhempansa ovat kotoisin ja kuinka kauan hän on asunut Suomessa. Seuraavat kaksi aihepiiriä käsittelivät elämää Suomessa ja elämää omassa tai vanhempien synnyinmaassa. Loput kysymyksistä keskittyivät vertailemaan näiden kahden maan välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

6.2.3 Tutkimusluvat

Tutkimuksen toteuttamista varten hain tutkimuslupaa Opetusvirastolta. Tätä varten laadin tutkimussuunnitelman, jonka lähetin yhdessä tutkimuslupahakemuksen kanssa.

Lisäksi tarvitsin tutkimukseen osallistuvien oppilaiden vanhemmilta kirjallisen suostumuksen heidän lastensa osallistumisesta. Suomen lainsäädännössä ei suoranaisesti mainita siitä, kenellä on oikeus päättää lapsen osallistumisesta tutkimukseen. Käytännössä on ajateltu vanhempien olevan lapsen huoltajina oikeutettuja päättämään lapsen osallistumisesta. Vanhempien tulee kuitenkin ennen päätöksen tekoaan jutella asiasta lapsen kanssa, mikäli se on lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen mahdollista. (Nieminen 2010; 33, 37; Strandell 2010, 95–100.)

Laadin vanhemmille jaettavaksi tarkoitetun lomakkeen (LIITE 2), jossa kerroin muun muassa tutkimukseni sisällöstä, tavoitteesta ja luottamuksellisuudesta. Kerroin, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, luottamuksellista eikä haastateltavien henkilöllisyys tule julki. Lopuksi pyysin heitä täyttämään lomakkeen mukana olevan kirjallisen lupalapun, mikäli he antavat luvan lapsensa tutkimukseen osallistumiseen.

6.2.4 Haastatteluiden toteuttaminen

Kohderyhmien kokoamiseksi otin yhteyttä terveydenhoitajaan, jonka kanssa kartoitimme mahdollisia tutkimukseen osallistuvia oppilaita. Kartoitusta tehdessämme huomasimme suurimman osan heistä olevan tyttöjä, ja sen vuoksi päätin muodostaa kohderyhmän yksinomaan tytöistä. Kartoitusta tehdessämme havaitsimme myös, ettei yhdeltä koululta löydy riittävästi tutkimukseen sopivia oppilaita, minkä vuoksi keräsin oppilaat eri kouluilta.

Tapasin jokaisen oppilaan etukäteen, ja kerroin heille tutkimukseni tarkoituksesta ja käsiteltävistä aihepiireistä (Vilkka 2005, 112–113). Tiedustelin samalla heidän mahdollista halukkuuttaan tutkimukseen osallistumiseen. Idea tähän tuli

kouluterveydenhoitajan puolelta, ja näin jälkeenpäin voin todeta sen olleen merkittävä tutkimusaineiston hankkimisen kannalta. Uskon sen olleen motivoimassa tyttöjä, ja edesauttaneen tutkimuslupien saannissa. Osa tytöistä vaikutti todella innostuneilta, ja sanoi, että omasta puolestaan he ovat halukkaita osallistumaan.

Saatuani tutkimusluvan Opetusvirastolta, otin uudelleen yhteyttä kouluille ja sovin terveydenhoitajan kanssa ajankohdat, jolloin voisin tavata tytöt uudelleen. Sovittuina ajankohtina kerroin uudestaan tytöille tutkimukseni sisällöstä sekä tarkentuneista aihealueista. Aihepiirien kertomisella toivoin, että haastateltavat voisivat valmistautua haastatteluihin ja mahdollisesti miettiä omia ajatuksia ja näkemyksiään etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Tämä edesauttaisi haastattelun onnistumisessa.

Samalla kertaa jaoin tytöille vanhempien täytettäväksi tarkoitetut lomakkeet (LIITE 2), jotka pyysin palauttamaan, mikäli he itse haluaisivat osallistua ja saisivat vanhempiensa suostumuksen. Tarkemmista haastattelupäivistä ei tuolloin ollut tietoa, mutta pyysin heitä palauttamaan suostumuksen heti kun mahdollista. Tämän kirjeen jaoin yhteensä yhdeksälle tytölle, joista kahdeksan palautti haastattelupäiviin mennessä vanhempien allekirjoittaman tutkimusluvan.

Haastattelut toteutin tyttöjen kouluilla. Haastattelutilat olivat rauhallisia huoneita, joissa oli mahdollisuus keskustella ilman keskeytyksiä. Haastattelutilanteiden aluksi keskustelimme haastateltavien kanssa usein päivän tapahtumista ja päällimmäisistä kuulumisista, minkä toivoin vähentävän haastateltavien jännitystä. Tämän jälkeen siirryimme haastattelukysymyksiin. Toisinaan haastateltavat innostuivat kuvailemaan jotakin tiettyä tapahtumaa todella tarkasti. Huomasin tämän auttavan minua haastattelijana ymmärtämään paremmin niitä lähtökohtia, jotka vaikuttavat haastateltavan kokemukseen (Vilkka 2005, 110).

6.3 Aineiston analyysi

6.3.1 Litterointi

Litteroin kaikki haastattelut eli muutin nauhoitukset tekstimuotoon. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 57 sivua. Vaikka litterointi oli työlästä ja aikaa vievää, auttoi se minua tarkastelemaan tutkimusmateriaalia tarkemmin ja ikään kuin ulkopuolisen näkökulmasta. Lisäksi se teki tutkimusaineiston analysoinnin helpommaksi (Vilkka 2005, 115).

Litterointi voidaan suorittaa tutkittavalle aineistolle kokonaan tai osittain. Tarkkuus riippuu sekä tutkittavasta aiheesta että käytettävistä lähestymistavoista. Tässä työssä litteroin joka sanan, suuremmat tauot, naurahdukset, sanojen painotukset ja epävarmasti kuullut sanat. Kirjoitin myös omia kommentteja ja ajatuksia haastattelun kulusta. (Vilkka 2005, 115–116; Hirsjärvi & Hurme 2008, 140.)

6.3.2 Sisällönanalyysi

Aineiston analysoinnissa käytin sisällönanalyysia, jossa järjestelyn, kuvailun ja kvantifioinnin avulla pyritään kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä muodossa. Lisäksi analyysin tuloksista pyritään löytämään tutkittavaa ilmiötä kuvaavia käsitteitä, kategorioita tai malleja. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 3–5.)

Sisällönanalyysissä käytin induktiivista eli aineistolähtöistä lähestymistapaa. Ensimmäinen vaihe sisällönanalyysissa on analyysiyksikön määrittäminen, joka voi olla esimerkiksi yksi sana, sanayhdistelmä, lause, lausuma tai ajatuskokonaisuus. Tämän valinnan jälkeen aineistoa luetaan useita kertoja lävitse, minkä yhteydessä sille esitetään kysymyksiä: kuka kertoo? missä asiat tapahtuvat ja milloin? mitä tapahtuu ja miksi? (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa on erotettavissa kolme eri vaihetta: pelkistäminen, ryhmittely ja abstrahointi. Ensimmäisessä vaiheessa, pelkistämisessä,

aineistoa luetaan kysyen siltä esimerkiksi tutkimuskysymyksiä, ja aineistosta vastauksena löytyvät ilmaisut kirjataan mahdollisimman samoja termejä käyttäen ylös. Saaduista ilmaisuista voidaan laatia vielä pelkistetympi lista, johon kerätään samat asiat yksinkertaistetummassa muodossa. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5–6; Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Aineiston läpikäyminen tutkimuskysymysten näkökulmasta auttoi etsimään siitä olennaiset tiedot. Alla (TAULUKKO 1) on esimerkki aineiston pelkistämisvaiheesta.

TAULUKKO 1. Aineiston pelkistämisvaihe

Alkuperäisilmaukset	**Pelkistetty ilmaus**
”Sillon kun mä tulin tänne Suomeen, oli aika jännittävä silleen.”	Suomeen tulo oli jännittävää
”Se on tietenki oman maan jättäminen ja silleen vähän rankkaa.”	Synnyinmaasta oli vaikea lähteä
”Joskus meille tulee tosi paljon vierait (toisesta maasta), sit mul tulee aina mieleen (toinen maa)… sit mä haluun (toiseen maahan).”	Kaipaus omaa tai vanhempien synnyinmaata kohtaan
”Kun siellä ku siellä niinku joskus on jätetty ja sit niinku aina halunnu olla kahestaan tai jotain.”	Pelko hylätyksi tulemisesta
”Paitsi mua pelottaa vähän, koska mä olin [toisessa koulussa] niinku kiusattu.”	Pelko kiusatuksi tulemisesta

Seuraavaksi aineisto ryhmitellään, ja pyritään etsimään pelkistetyistä ilmaisuista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samoja asioita kuvaavista ilmaisuista muodostetaan kategorioita, jotka nimetään sisältöä parhaiten kuvaavilla nimillä. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 6; Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Seuraavassa taulukossa on esimerkki aineiston ryhmittelyvaiheesta (TAULUKKO 2).

TAULUKKO 2. Aineiston ryhmittelyvaihe

Pelkistetty ilmaus	**Alaluokka**
Suomeen tulo oli jännittävää Synnyinmaasta oli vaikea lähteä Uuden kohtaaminen oli jännittävää ja pelottavaa Ikävä omaa synnyinmaata kohtaan	Kokemukset Suomeen tulosta
Suomi koetaan turvalliseksi muihin maihin verrattuna Turvallisuuden kokeminen Suomessa Turvattomuuden kokeminen muissa maissa	Suomi koetaan maana turvalliseksi
Pelko kiusatuksi tulemisesta Pelko uuden koulun aloittamisesta kiusaamisen pelon vuoksi Pelko yhä uudelleen kiusatuksi tulemisesta	Kiusatuksi tulemisen pelko
Pelko hyljätyksi tulemisesta Pelko yksin jäämisestä	Hyljätyksi tulemisen pelko
Suomalaiset ovat ujoja Suomalaiset ovat hiljaisia Suomalaiset eivät ole kovin sosiaalisia Suomalaiset eivät ole kovin avoimia	Suomalaiset koetaan epäsosiaalisina

Kolmannessa vaiheessa, aineiston abstrahoinnissa, saatuja kategorioita pyritään yhdistämään toisiinsa ja näin muodostamaan yläkategorioita. Myös nämä pyritään nimeämään sisältöään mahdollisimman hyvin kuvaavilla nimillä. Kategorioiden nimeämisessä voi käyttää apuna myös deduktiivista päättelyä eli antaa kategorialle nimi, joka on jo entuudestaan tuttu käsite tai sanapari. Tätä aineiston abstrahointia jatketaan niin kauan kunnes se sisällön kannalta on mahdollista ja mielekästä. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 6–7.) Tämän vaiheen jälkeen aineisto oli jakautunut maahan muuttajuudesta seuraaviin myönteisiin ja hankaliin seikkoihin.

Tutkimuksen tulokset raportoidaan analyysin avulla saadun käsitejärjestelmän tai -kartan, mallin tai kategorian avulla. Lisäksi on kuvattava kategorioiden sisällöt alakategorioita ja pelkistettyjä ilmaisuja apuna käyttäen. Tätä havainnollistamaan on mahdollista käyttää esimerkinomaisesti suoria lainauksia, mutta tällöin on varmistuttava, ettei tutkittavia voida tunnistaa. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 10.)

Tulosten esittämisen yhteydessä on haastateltavien kommentteja. Pyrin laittamaan kommentit mahdollisimman samanlaisina kuin haastateltavat ne ilmaisivat, mutta yksityisyyden suojaamiseksi poistin muun muassa maiden nimet ja muut tekijät, joista haastateltavan identiteetti olisi tunnistettavissa. Numeroin haastattelut satunnaisessa järjestyksessä (H1-H8). Omat tarkentavat lisäykset kirjoitin hakasulkeisiin.

7 TULOKSET

7.1 Myönteisiä asioita elämässä kahden kulttuurin välillä

7.1.1 Turvallisuus

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna Suomi koetaan haastateltavien keskuudessa turvalliseksi paikaksi elää. Joissakin toisissa maissa lasten ei ole turvallista olla keskenään ulkona, ja toisinaan lapset kokevat turvattomuutta ja pelkoja esimerkiksi kidnappauksista. Kouluissa opettajat eivät päästä lapsia yksin kotiin, vaan vanhempien tulee hakea heidät.

> Niin, mua niinku pelottaa ne molemmat maat enemmän ku Suomi, koska Suomessa on niinku, öö, mul on niinku turvallisempi olo Suomes. (H3)
>
> No se oli niinku hyvä liikkuu jonkun kanssa ja koulu ei antanu oppilaiden mennä nii pitkään kun vanhemmat ei oo tullu tai silleen. (H3)
>
> [Toisessa maassa] lapsen ei kannattanu mennä yksin kotiin, koska on tosi paljon lastennappaajia, ja opettajat ei yleensä päästäny lapsii yksin kotiin. (H3)

Suomessa elämä koetaan vapaampana moniin muihin maihin verrattuna. Täällä lapset voivat liikkua vapaammin, ja tehdä sellaisia asioita, mistä pitävät. Suomessa elämä on rennompaa, eikä täällä ole niin paljon rajoituksia kuin joissakin toisissa maissa.

> No, on tääl kivaa joo, koska saa olla vähän vapaampi ja ei tarvii pelätä, että kukaan kidnappaa sua. (H7)
>
> On vähän niinku kivempaa ja rennom… niinku sä voit aina tehä mitä haluut. (H2)
>
> Tääl mä pystyn niitä juttui tehä mitä mä vaan haluan. (H2)

Joissakin maissa median kautta tulleet uutiset ihmisten kuolemista koetaan pelottavina. Nämä voivat olla esimerkiksi luonnon katastrofien tai väkivaltaisuuksien seurauksia.

> [Toisessa maassa] niinku, yleensä niinku nyt jos meillä katotaan jotkut uutiset… ööö, [toisen maan] uutiset, ni siel on niinku aina jotain tapahtunu silleen, aina ihmiset kuolee tai silleen. (H3)

7.1.2 Hyvä elintaso

Suomeen tuloon on joissakin tapauksissa vaikuttanut täällä oleva parempi elintaso verrattuna perheen lähtömaahan. Suomesta on helpompi saada hyväpalkkaisia töitä, ja palkkataso on korkeampi. Vaikka haluttaisiinkin muuttaa takaisin lähtömaahan, ei se vanhempien työpaikan vuoksi ole käytännössä mahdollista.

> Siel on niinku… esim. vanhemmilla on pienemmät palkat, mut Suomessa on isommat. (H8)

Joissakin tapauksissa haastateltavat kertoivat Suomen olevan heidän lähtömaitaan halvempi. Tähän vaikuttanee näiden toisten maiden palkkatason ja elinkustannusten välinen suhde. Mahdollisesti näissä maissa työstä saatavalla palkalla on vaikea kustantaa kaikkea elämiseen tarvittavaa, ja päivittäinen toimeentulo koetaan hankalaksi. Suomen palkkataso kattanee paremmin päivittäiset elinkustannukset.

> Siellä on vähän kalliimpaa kun täällä. (H6)

> Et niinku ei oo silleen et ei oo rahaa, eikä mitään sellasta. Ni se on niinku hyvä Suomessa. (H8)

Suomen koetaan tarjoavan enemmän vaihtoehtoja elämälle. Jokainen voi toteuttaa itseään, ja tehdä sellaisia asioita, joista itse pitää. Valinnan mahdollisuudet ovat laajemmat, ja niiden toteutus on helpompaa. Suomessa koetaan olevan enemmän harrastusmahdollisuuksia, ja haastateltavista monet arvioivat harrastavansa Suomessa asuessaan enemmän kuin mitä omassa tai vanhempien synnyinmassa olisi mahdollista.

> – – siel ei oo niinku niin paljoo mitään, öö, niin paljon mahdollisuuksii harrastaa kaikkee ku tääl. (H8)

> Noo, ehkä mä en niinku harrastais niin paljon kun nytte. Mä harrastan niinku tosi paljon urheiluu ja silleen. (H8)

7.1.2 Koulutusmahdollisuudet

Haastateltavien keskuudessa ilmenee myös arvostus Suomen koulutusjärjestelmää kohtaan. Koulutuksen tasoa pidetään laadukkaampana kuin joissakin toisissa maissa. Joihinkin maihin verrattuna opetus tuntuu Suomessa helpommalta, suomalaisessa koulussa ei vaadita yhtä paljon ja läksyjä tulee vähemmän. Suomessa opettajia ei tarvitse teititellä, eikä siellä ole yhtä tiukkaa kuria tai ruumiillisia kurituskeinoja.

> Noo, varmaan koulu on parempi [Suomessa] ku siellä. (H4)
>
> Siel [toisessa maassa] voi olla ehkä vähän vaikeempii koului. (H6)
>
> – – niinku siellä [toisessa maassa] tulee tosi paljon läksyy ja pitää muistaa kaikkee tosi tosi paljon ja silleen. (H8)

Maahanmuuttajatytöt pitävät kouluttautumista tärkeänä, ja sen nähdään olevan merkittävä tekijä hyvän elintason saavuttamisessa. Suomessa on joihinkin toisiin maihin verrattuna paremmat mahdollisuudet opiskeluun, ja on mahdollisuus valita sellainen ala, josta on kiinnostunut. Osa kertoi olevan motivoitunut opiskelemaan kieliä haaveenaan päästä hyväpalkkaisiin ammatteihin. Ammatinvalinnassa vaikuttanee kuitenkin enemmän omat mielenkiinnon kohteet kuin taloudellinen hyvinvointi.

> Ni sit ainaki sais hyvän palkan, ni niinku pystyis elää sitte niinku. (H1)
>
> Joo, mä tykkään auttaa ihmisiä… ja sit mä saan siit niinku hyvän mielen. (H1)

Itsensä toteuttamisen mahdollisuus nähdään myös opiskeluun liittyen. Suomessa on helpompaa kouluttautua alalle, jonka työtehtävät kukin kokee mieleisekseen.

> On niinku onhan täällä niinku sillain ihan kiva niinku esim. opiskelut. Et niinku sul on mahollisuus niinku toteuttaa mitä sä haluut tehä. (H1)

7.1.3 Sosiaaliset suhteet

Osa haastateltavista kokee suomalaisten olevan ystävällisiä, avuliaita ja ymmärtävän maahanmuuttajia. Eräs haastateltavista kertoo kokemuksestaan, kuinka hän ei aluksi osannut suomea ja muut ihmiset eivät ymmärtäneet. Tämä tuntui tuohon aikaan vaikealta ja vähän inhottavaltakin. Suomalaiset kuitenkin auttoivat häntä oppimaan, minkä ansiosta hän koki oppineen suomen kieltä nopeammin.

> Suomalaiset niinku, ku mä puhuin heti suomee, ku ne ei eka, niinku, mm-m, saanu selvää mitä mä yritin esittää, ni mulla oli aika vaikeuksii… suomalaiset vaan autto tai sillee, ja mä opin paremmi. (H2)

Osa haastateltavista ei koe kavereiden saantia Suomesta vaikeaksi. Myöskään kaikkia suomalaisia ei ole yhtä vaikea lähestyä, eivätkä kaikki luonteenpiirteet koske jokaista yksilöä.

> Must ei oo niinku mitään vaikeeta [saada kavereita Suomesta]. (H8)

> Ja siis, ei kaikki ihmiset oo semmosia, et onhan tääl niinku no mun kaverit on niinku suomalaisii, mut ne on paljon, niinku, ihan erilaisii sillai verrattuna niinku… muihin. (H1)

Haastateltaville kavereiden merkitys on suuri, ja monilla valtaosa ystävistä vaikuttaa olevan maahanmuuttajataustaisia. Myös luokkayhteisössä monikulttuurisuus nähdään myönteisenä asiana.

> Noo, mä tykkään aika paljon mun kavereista, mut mä en haluu luopuu niistä. (H6)

> No ei mulla paljoo sillee ihan täyssuomalaisii kavereitakaa, nii emmä tiedä oikein. (H5)

> Suomessa on silleen, no mä tykkään niinku meijän luokasta, koska täällä on niinku aika paljon ulkomaalasii, niinku et kaikki ei oo vaan suomalaisii. (H8)

Maahanmuuttajaystävien kautta useat haastateltavista kertoivat oppineen kulttuurituntemusta. Suomalaisten kavereiden kautta oppii hyvin valtaväestön kulttuuria, mutta myös muiden maiden tavat ja tottumukset ovat kiinnostavia.

> – – siis onhan se niinku kivaa et niinku, et niinku saa tietää minkälaista kulttuuri on suomalaisten ja tälleen niinku. (H1)

> – – ja sit niinku, öö, oppii tuntee myös niinku muitten kavereitten niinku, niitten kulttuurei ja silleen. (H8)

7.1.4 Suomi on kotimaa

Etenkin se osa haastateltavista, jotka ovat asuneet täällä koko elämänsä tai suurimman osan siitä, kokivat Suomen omaksi kotimaakseen. Osa kertoi pitävänsä Suomesta selkeästi vanhempiensa synnyinmaata enemmän. Eräs haastateltavista kertoi, että oletettavasti tulevaisuudessa tulee vierailemaan eri maissa, mutta aikoo silti pysyvästi asua Suomessa.

> Mä en niinku tykkää yhtään [toisesta maasta], mä tykkään enemmän Suomest! (H2)

Suomen kokemiseen kotimaana vaikuttanee se, että tytöt kokevat olevansa tottuneita Suomeen ja elämään täällä. He eivät tiedä vanhempiensa synnyinmaasta yhtä paljon, eivätkä ole tottuneita sen maan elämän tapaan, vaikka tiettyjä kulttuurisia piirteitä jokaisessa perheessä näkyykin. Suomi on tuttu maa, koska he ovat asuneet koko elämänsä täällä.

> Koska mä oon tottunu Suomeen, öö, tai silleen. Mut mä en oo tottunu niihin [toisiin maihin]. (H3)

> No koska mä oon asunu täällä aina! (H5)

Pieni osa haastateltavista koki itsensä suomalaiseksi. Tähän vaikutti muun muassa Suomessa asuttu aika sekä Suomen kokeminen tutuksi maaksi.

> Mä tunnen nyt enemmän suomalaiseks, koska mä asun nyt täällä Suomessa, mulla on suomalaisii kavereita. Sit tääl on suomalaisii paikkoja, kauppoja, kaikkee, sit mä tunnen enemmän itteni suomalaiseks. (H6)

Nekin tytöt, joille Suomeen sopeutuminen oli hankalampaa, vaikuttivat suhtautuvan optimistisesti Suomessa asumiseen. Huolimatta kaipauksesta toista maata kohtaan, he pyrkivät sopeutumaan vallitsevaan elämäntilanteeseen ja tämän hetkisiin haasteisiin. Tytöt uskoivat, että mikäli he asuisivat Suomessa jonkin aikaa, maan tavat tulisivat tutuksi ja he Suomi tuntuisi tutulta.

> Mä totun tähän Suomeen enemmän ku mä asun tääl enemmän. (H6)
>
> – – mutta jos mä nyt asuisin pari vuottaki täällä niin se ois niinku ihan normaalii olla niinku täällä. (H7)

7.2 Haasteita elämässä kahden kulttuurin välillä

7.2.1 Suomeen sopeutuminen

Suomeen tulo koettiin osittain kivana, mutta myös jännittävänä ja pelottavana. Uudessa maassa täytyy opetella uuden maan kulttuuri ja tavat, tutustua uusiin ihmisiin ja solmia uudet ihmissuhteet, opetella uusi kieli ja mennä uuteen kouluun. Pelkoja syntyi muun muassa kiusatuksi joutumisesta.

> Sillon kun mä tulin tänne Suomeen, oli aika jännittävä silleen. (H2)
>
> Se oli niinku yleensä jännittävää ja pelottavaa, et jos mä oon kiusattu – – . (H3)

Haastateltavista ne, jotka ovat olleet Suomessa vähemmän aikaa, kokivat ettei Suomi ole heidän kotimaansa. Suomessa olo tuntuu kuin olisi lomalla ja palaisi omaan synnyinmaahansa, vaikka tarkoituksena on tällä hetkellä olla pysyvästi Suomessa. Oman synnyinmaan jättäminen oli vaikeaa, ja heillä on ikävä sitä kohtaan.

> Se on tietenki oman maan jättäminen ja silleen vähän rankkaa – – . (H7)
>
> Tää ei oo mun kotimaa, että se tuntuu vähän, tuntuu vaan että on vähän lomalla vielä – – ja että sitte palaa takasin. (H7)

Maailmanlaajuisesti Suomi koetaan turvallisena paikkana, mutta haastateltavat kertoivat pelkäävänsä tiettyjä asioita. Vieraiden ihmisten arvaamaton käyttäytyminen tekee olon usein epämukavaksi. Suomessa koetaan olevan joihinkin muihin maihin verrattuna paljon humalaisia, joiden arvaamattomuus pelottaa. Iltaisin Suomessa ei ole turvallista olla yksin ulkona, ja toisinaan turvattomuuden tunne aiheuttaa ahdistusta.

> Täällä on tosi paljon juoppoi niinku kanssa. Et niinku et ei oo, niinku sillai ku ajattelee et sä meet ulos, sä näät koko ajan juoppoi niinku. (H1)

> Jos jotkut vaikka, jos vaikka täällä on jotain tuntemattomii jotain tyyppei, vaikka känniläisii, tai juoppoi – – ku sit mua niinku pelottaa täällä olla. (H6)

7.2.2 Kaipaus omaa tai vanhempien synnyinmaata kohtaan

Haastateltavilla, joilla on mahdollisuus vierailla omassa tai vanhempien synnyinmaassa, tuntui kaipaus sinne olevan suurempi kuin muilla. He viihtyvät myös Suomessa, mutta halu päästä toiseen maahan lisääntyy esimerkiksi toisesta maasta tulevien vierailijoiden tai sukulaisten kautta. Toisilla perheillä on tapana mennä ”aina kun on mahdollista” käymään tuossa toisessa maassa.

> Joskus meille tulee tosi paljon vierait [toisesta maasta], sit mul tulee aina mieleen [toinen maa]… sit mul soi niinku koko ajan päässä [toinen maa], sit mä haluun [toiseen maahan]. (H6)

> Sit mun [sukulainen] aina soittaa mulle, et ”mul on nii ikävä sua” ja silleen. (H8)

Niiden tyttöjen kohdalla, jotka ovat olleet Suomessa vähemmän aikaa, kaipuuseen toista maata kohtaan vaikuttaa myös tuttuuden tunne. Toinen maa on tytöille tutumpi kuin Suomi. He tietävät esimerkiksi kuinka liikkua siellä, tuntevat ihmisiä ja tietävät kuinka toimia tuossa toisessa maassa. He ovat tottuneet toisen maan elämään.

> Siihen on tottunu jo siihen menoon. (H7)

Osa haastateltavista on päässyt käymään vasta muutaman kerran vanhempiensa synnyinmaassa. Osa koki elämän tuossa toisessa maassa mielekkäämmäksi kuin

Suomessa ja innostui siellä käydessään. Elämä ja ihmiset koettiin Suomeen verrattuna erilaiseksi, ja innostavaa myös oli nähdä sukulaisia ensimmäistä kertaa. Kenties he kokivat tuon toisen maan kulttuurin ja elämäntavan enemmän itseään miellyttäväksi.

> Mut se oli niin ihanaa, siel on niinku niin erilaiset ihmiset ja sit niinku eka kertaa niinku mä näin mun serkut ja tälleen. Ja se oli tosi kivaa. Sit siellä on ihan erilaista ku täällä. (H1)

Osa haastateltavista kertoi haluavansa muuttaa Suomesta aikanaan pois. Suomessa olo voi olla ”ihan kivaa”, mutta koko elämää täällä ei haluta viettää.

> Öö, on täällä ihan kivaa, mut mä haluun niinku muuttaa pois täältä kuitenki. [naurahtaa] (H1)

7.2.3 Uuden koulun aloittaminen

Uuden koulun aloittaminen tuntui toisista jännittävältä ja hieman pelottavalta. Aiemmat kokemukset kiusaamisesta aiheuttivat ajatuksia, josko kiusaaminen jatkuu uudessakin koulussa. Pelko kiusatuksi tulemisesta vaikutti ajatuksiin seuraaviin kouluihin siirtymisestä.

> – – paitsi mua pelottaa vähän, koska mä olin [toisessa koulussa] niinku kiusattu. (H3)

Uuteen kouluun mentäessä pelkoja syntyi myös kaveripiirin saamisesta. Yksin jääminen ja hylätyksi tulemisen ajatukset mietityttivät ennen koulun aloitusta. Usein taustalla vaikuttivat aiemmat kokemukset siitä, kun toiset luokkakaverit eivät ole halunneet olla. Positiivisia kokemuksia puolestaan on niistä kerroista, kun luokkalaiset ovat olleet ryhmässä, jossa ketään ei ole jätetty yksin.

> Kun siellä ku siellä niinku joskus on jätetty ja sit niinku aina halunnu olla kahestaan tai jotain. (H4)

Pelot eivät aina synny vain omissa ajatuksissa, vaan myös muiden pelottelun seurauksena. Vanhemmat oppilaat ovat voineet kertomuksillaan aiheuttaa pelkoja

uudesta koulusta. Tästä huolimatta omat kokemukset ovat usein osoittautuneet täysin erilaisia, ja uusi koulu on vaikuttanut mukavalta.

> Mun kaverit on pelotellu – – ja mä oon pelänny. (H3)

7.2.4 Sosiaaliset suhteet

Osa koki lähestyminen suomalaisia kohtaan vaikeaksi. Suomalaiset koettiin ujoilta ja hiljaisilta, eivätkä he ole yhtä aloitekyvykkäitä sosiaalisissa suhteissa kuin joissakin toisissa maissa, joissa ystävällisempiä ja avuliaimpia ihmisiä on helpompi lähestyä.

> Suomalaiset on, tai ei kaikki tietenkään, on vähän niinku hiljasempii kun [toisessa maassa]. (H7)

Suomalaiset vaikuttivat sisäänpäin kääntyneiltä eivätkä he ole yhtä avoimia kuin joissakin toisissa maissa. Eräs haastateltava kuvaili kuinka suomalaiset tuntuvat asuvan kuin kuoren sisällä.

> Ne ei oo niin avoimia, sun pitää, tai niinku jotenki kaivaa ne esille. [naurahtaa] Tiätsä ne tunteet ja ne persoona niinku. (H1)

Vaikeus lähestyä suomalaista vaikuttaa myös kavereiden saantiin. Haastateltavat kertoivat, että joissakin toisissa maissa ihmiset tulevat helpommin tutustumaan uuteen ihmiseen, ja siellä on helpompi ystävystyä.

> Täällä ollaan vähän ujompia tai ei tulla heti sinne niinku ystävystymään. (H7)
>
> [Toisessa maassa] on vähän helpompi ystävystyy. (H7)

Uuteen kouluun tultaessa luokan muut oppilaat tuntevat usein toisensa hyvin, ja joskus kestää hetken ennen kuin uusi oppilas otetaan vastaan. Uusi tulija voi kokea ulkopuolisuutta ryhmään nähden.

> Kaikki on jo ryhmittyny ja siinä on vähän hankala päästä. (H7)

Ystävystymisessä näkyi myös sukupuolten välillä eroja. Joissakin toisissa maissa tyttöjen ja poikien on helpompi olla toistensa kavereita, mutta Suomessa pojat vaikuttavat ujoilta olemaan tyttöjen kavereita. Tytön ja pojan ollessa kavereita, alkavat muut helposti tirskahdella.

> Sit niinku ne [pojat] uskaltaa olla hyvii kavereit tyttöjen kaa ja tälleen. Niinku [toisessa maassa] siel on tosi… ne on hyvii, tyttöjen hyvii kavereit, sit ne puhuu aina niinku jos joku poika on tytön kaa, ni ei ne yleensä kiusaa et ”lol, ootteks te ihastunu toisiin” tai jotain. (H3)

Silmiin pistävää oli kommentti suomalaisten yksinäisyydestä. Vaikka siitä puhutaan yhteiskunnassa lisääntyvänä ongelmana, niin asian kuuleminen koululaiselta hätkähdyttää.

> Tääl on niinku paljon semmost niinku aika yksinäistä. Eiku siis, sillai ku ajattelee ni ihmiset on aika yksinäisii täällä. (H1)

7.2.5 Kaipaus sukulaisia kohtaan

Suomessa perheenjäsenten koetaan viettävän vähemmän aikaa toistensa kanssa kuin mihin toisten kulttuureiden keskuudessa on totuttu. Suomessa elämää ei koeta niin perhekeskeiseksi.

> Niinku täällä on niinku just ja just niinku joulu, ollaan just ja just perheen kanssa yhessä, mut siellä on niinku koko ajan. (H1)

Suomessa ei ole muihin maihin verrattuna yhtä paljon mielekästä tekemistä tehtäväksi koko perheen kanssa. Ilta-aikaan toivottaisiin olevan enemmän aktiviteetteja, sillä nykyisin monet paikat menevät aikaisin kiinni.

> Et täällä Suomessa iltaelämä on niinku ehkä se baari vaan ja pelikoneet. [naurahtaa] (H1)

Käsitys perheestä vaihtelee kulttuureittain, sillä joissakin maissa vanhempien ja sisarusten lisäksi perheeseen luetaan kuuluvaksi muun muassa isovanhemmat, sedät, tädit, serkut jne. Useissa maissa suhteet sukulaisiin koettiin läheisemmiksi kuin

Suomessa. Heidän kanssaan vietettiin enemmän aikaa, ja kun ei ollut mahdollista nähdä, pidettiin yhteyttä tiiviisti yllä. Osa haastateltavista kaipaa toisessa maassa asuvia sukulaisiaan.

> Nii se on niinku tosi sellasta tyhmää tavallaan, niinku, öö, mä en voi nähä niit [sukulaisia], niinku, mä nään niit tosi harvoin niinku silleen. (H8)

7.3 Yhteenveto tutkimustuloksista

Seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 3) on esitetty keskeisimmät tutkimustulokset.

TAULUKKO 3. Keskeisimmät tutkimustulokset

Myönteisiä asioita	**Haastavia asioita**
Turvallisuus	Suomeen sopeutuminen
Hyvä elintaso	Kaipaus omaa tai vanhempien synnyinmaata kohtaan
Koulutusmahdollisuudet	Uuden koulun aloittaminen
Sosiaaliset suhteet	Sosiaaliset suhteet
Suomi on kotimaa	Kaipaus sukulaisia kohtaan

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen eettisyys

Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkijan tulee noudattaa tiedeyhteisön hyväksymiä tiedonhankinta- ja tutkimuskeinoja. Hänen tulee osoittaa hallitsevansa käyttämänsä tutkimusmenetelmät, tiedonhankinnan sekä tutkimustulosten johdonmukaisuuden. Tutkimuksen tulee tuottaa tutkitusta aiheesta uutta tietoa tai esittää, kuinka ennestään tunnettua tietoa voidaan soveltaa uudella tavalla. (Vilkka 2005, 30.)

Tutkimuksen teossa ja tutkimustuloksia esitettäessä tutkijan on oltava rehellinen, huolellinen ja tarkka. (Vilkka 2005, 30.) Tutkimuksen teoriaosuudessa on kunnioitettava toisten tutkijoiden ja kirjailijoiden työtä, merkitä lähdeviitteet tarkasti ja erottaa omat kommentit lähdeviitteistä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133).

Lasten ollessa tutkimuksen kohteena korostuvat tutkimuksessa sekä luottamuksellisuus että toteutuksen eettisyys. Tutkimuksen sisältö ja tietojen käyttötarkoitus tulee kertoa lapselle selkeästi ja ymmärrettävästi. (Nieminen 2010, 37.) Lapsella täytyy olla vapaaehtoinen suostumus tutkimukseen osallistumiseen, mutta osallistumiseen vaaditaan myös huoltajien suostumus. (Konttinen 2010, 57.)

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole yksiselitteisiä ohjeita. Tärkeää on tarkastella tutkimuksen kokonaisluotettavuutta eli koherenssia, minkä mukaan tutkimusraportin yksittäisten osien tulee muodostaa yhtenäinen ja kattava kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä on pitkälti itse tutkija. Luotettavuuden arviointi tapahtuu jokaisen hänen tekemänsä teon, valinnan tai ratkaisun

kohdalla, joita hän tutkimusprosessin aikana tekee. (Vilkka 2005, 158–159.) Luotettavuutta voidaan lisätä tarkoilla kuvauksilla tutkimuksen vaiheista ja arvioimalla kriittisesti saatuja tutkimustuloksia. Tulokset ja tutkimusprosessin aikana tehdyt valinnat tulee esittää selkeästi ja perustellen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.)

Laadullista tutkimusmenetelmää käytettäessä on monesta syystä tärkeää tuntea tutkimuksen kohderyhmää ja kulttuuria (Vilkka 2005, 109). En itse ole maahanmuuttajataustainen, ja kokemukseni kahden kulttuurin välillä elämisestä on kahdelta muutaman kuukauden ulkomailla vietetyltä ajanjaksolta. Olen enenevässä määrin ollut kiinnostunut monikulttuurisuudesta ja maahanmuuttajien parissa tehtävästä työstä, ja ennakkotietoni aiheeseen liittyen ovat muodostuneet maahanmuuttajien kanssa käymistä keskusteluista, aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta ja omista havainnoistani.

Tuloksiin vaikuttanee myös aikaisempi kokemattomuuteni tutkimustyön tekemisestä. Toivon myös, että omat ennakkokäsitykseni eivät muovanneet haastattelukysymysten laadintaa liian voimakkaasti. Silloin vaarana olisi, että haastateltava huomaisi minun johdattelevan kysymystä tiettyyn suuntaan, ja vastaisi tavalla, jota olettaa minun odottavan. Tällöin hänen oma kokemuksensa ja mielipiteensä jäisi kertomatta. (Vilkka 2005, 105.)

8.3 Tutkimustulosten pohdintaa

8.3.1 Myönteiset tekijät

Osa tutkimukseen osallistuvista kertoi pitävänsä Suomea kotimaanaan ja tuntevansa itsensä suomalaiseksi. Tässä kohtaa on hyvä erottaa maahanmuuttajuuden subjektiivinen ja objektiivinen kokeminen (Talib 2002, 46). Suomalaisena usein ajattelee yksilön olevan maahanmuuttaja, mutta yksilö tunteekin itsensä suomalaiseksi. Asuttuaan vauvaiästä lähtien Suomessa, hän tuntee maan kulttuurin, tavat, tottumukset, ihmisten käyttäytymisen ja on tottunut elämään niiden parissa.

Tuloksista käy ilmi Suomessa olevan hyvä koulutusjärjestelmä useisiin muihin maihin verrattuna, ja parempi mahdollisuus tehdä asioita, joista pitää. Peruskoulun ilmainen koulutusjärjestelmä ja oppivelvollisuus takaavat tasavertaiset mahdollisuudet koulutukseen ja sitä kautta ehkäisevät syrjäytymistä. Monissa muissa maissa on käytössä koulumaksut, jotka voivat rajoittaa koulutukseen pääsyä, ja opetuksen taso voi vaihdella koulujen kesken.

Tulosten mukaan maahanmuuttajatytöillä on kavereinaan usein muita maahanmuuttajataustaisia nuoria. Monikulttuurisuus koettiin myös luokkayhteisössä myönteisenä asiana. Vaikka kaverukset eivät olisi lähtöisin saman kulttuurin piiristä, on heidän maahanmuuttajina helpompi ymmärtää toisiaan.

8.3.2 Haastavat tekijät

Tutkimustulosten perusteella Suomeen sopeutuminen on vaikeinta niille tytöille, jotka ovat asuneet Suomessa vasta vähän aikaa. Muutto kulttuurista toiseen horjuttaa usein tietoisuutta omasta itsestään, ja omat arvot ja identiteetti joutuvat koetukselle (Talib 2002, 41). Uuden yhteiskunnan keskellä eläessä tulee uusia asioita, jotka voivat tuntua vierailta. Maahanmuuttajatytön on tasapainoteltava perheen lähtömaan kulttuurin ja valtaväestön kulttuurin keskellä (Liebkind 2000, 113). On luonnollista, että mitä vähemmän maahanmuuttajatyttö on ehtinyt asua Suomessa, sitä vähemmän aikaa tähän prosessiin on ehtinyt kulua.

Haastateltavat kertoivat useista eri pelkojen kohteista. Niistä monet ovat tavallisia myös valtaväestön nuorten keskuudessa. Esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin liittyi pelkoja hyljätyksi ja kiusatuksi tulemisesta. Sekä tyttöjen että poikien kaverisuhteissa esiintyy tavallisesti kilpailua kavereista (Kaivosoja 2002, 116). Ihmiselle on tavallista, ettei hän halua olla yksin, vaan kommunikoida toisten ihmisten kanssa.

Pelkoa turvallisuudesta esiintynee myös valtaväestön nuorten keskuudessa, minkä vuoksi sen ei voida katsoa olevan yhteydessä maahanmuuttajataustaisuuteen. Sen sijaan maahanmuuttajataustaiset nuoret kykenevät tekemään vertailua eri maiden välillä, ja

useat kertoivat kokevansa Suomen omaa tai vanhempien synnyinmaata turvallisemmaksi. Suomessa on tavallista, että lapset liikkuvat ulkona yksin tai muiden kavereiden kanssa, mutta on useita maita, joissa tämä turvallisuuden vuoksi ei ole mahdollista.

Eräs haastateltavista kuvaili, kuinka Suomessa pojat eivät ole tyttöjen hyviä kavereita, ja kuinka hän perheen kotimaassa tottui leikkimään poikien kanssa samalla lailla kuin tyttöjenkin. Tässä voidaan nähdä myös normaali sosiaalinen kehitys, sillä ala-asteen alemmilla luokilla tyttöjen ja poikien on todettu olevan enemmän ryhmässä, kun taas ylemmillä luokilla sukupuolten välille muodostuu enemmän väliä (Kaivosoja 2002, 116).

8.4 Johtopäätökset

Tulosten perusteella voidaan havaita, että vaikka maahanmuuttajatyttö olisi syntynyt Suomessa ja näin ollen asunut täällä koko ikänsä, on hänen elämänsä erilaista kuin suomalaisen perheen lapsen elämä. Maahanmuuttajataustainen nuori saa vaikutteita perheen ja kodin kautta vanhempien synnyinmaan kulttuurista, ja hän elää kahden kulttuurin vaikutuspiirissä.

Suomessa asumisen hyvinä puolina koetaan muun muassa Suomen turvallisuus ja hyvä elintaso, mahdollisuus tehdä asioita, joista pitää sekä hyvät kaverit. Helpointa sopeutuminen on toisen sukupolven maahanmuuttajatyttöjen keskuudessa, jotka ovat asuneet koko elämänsä Suomessa ja saaneet vaikutteita valtaväestön kulttuurista pienestä pitäen.

Haasteena Suomessa asumisessa koetaan sopeutuminen Suomen kulttuuriin Niillä tytöistä, jotka ovat vähän aikaa sitten muuttaneet Suomeen tai pitävät säännöllisesti yhteyttä omaan tai vanhempien synnyinmaahan, on suurempi kaipuu siellä asuvia sukulaisia, kavereita ja ylipäänsä toista maata kohtaan. Kahden kulttuurin vaikutus heidän elämässään on suuri, ja tasapainottelu niiden välillä on haastavaa.

Tulosten mukaan suurimmat erot maahanmuuttajanuorten ja valtaväestön nuorten välillä esiintyy psyykkisissä ja sosiaalisissa tekijöissä. Maahanmuutto vaikuttaa nuoren identiteetin kehitykseen ja käsitykseen itsestä. Fyysiset muutokset tapahtuvat jokaiselle tytölle, riippumatta hänen kulttuuritaustastaan.

Koulumaailman monikulttuuristuessa kouluhenkilökunnan olisi tärkeää tietää perustiedot eri kulttuurien peruspiirteistä sekä siitä, millainen vaikutus kulttuurilla on lapsen ja nuoren kehitykselle (Talib 2002; 37, 82–83). Tämän kautta voitaisiin luoda entistä suvaitsevampaa ja kansainvälisempää kouluyhteisöä.

8.5 Jatkotutkimusaiheita

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia tietystä kulttuurista tulleiden maahanmuuttajanuorten kokemuksia elämästään kahden kulttuurin vaikutuspiirissä. Rajaamalla kohderyhmän jonkin tietyn maan kansalaisiin, on helpompi ottaa tulosten analysoinnissa huomioon kulttuurilliset erityispiirteet.

Kiinnostavaa olisi myös tutkia kouluterveydenhoitajien tai koulun henkilökunnan kokemuksia kyseisestä aiheesta. He ymmärtävät lapsen kasvuun ja kehitykseen kuuluvia asioita, ja kykenevät sitä kautta tarkastelemaan asiaa. Samalla voitaisiin kartoittaa heidän tietämystään kyseisestä aiheesta, ja lisätä heidän valmiuksiaan toimia monikulttuurisessa kouluyhteisössä.

8.6 Oman prosessin pohdintaa

Opinnäytetyön idea sai alkunsa syksyllä 2009, jolloin eräässä ryhmätyössä käsittelimme maahanmuuttajanuorten elämää Itä-Helsingissä. Tuon ryhmätyön aikana huomasin, kuinka erilaista maahanmuuttajalapsen elämä voi olla verrattuna suomalaiseen lapseen, ja kuinka erilaisia asioita hän joutuu kohtaamaan. Keskustelin aiheesta omien maahanmuuttajataustaisten ystävieni kanssa, ja useat heistä kokivat tutkimusaiheen

tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Kiinnostus monikulttuurisuutta ja maahanmuuttajien parissa tehtävää työtä kohtaan sai minut aloittamaan tutkimuksen aiheen parissa.

Tutkimuksen aloitus oli haastavaa, ja useasti tuntui aivan kuin raivaisi metsästä ensin puut, jotta paikalle voisi rakentaa tien. Aiheeseen vaikuttaneen sekin, että työtä oli tehtävä yhtä aikaa kulloinkin meneillään olleen opintokokonaisuuden kanssa, jolloin ajankäyttö asetti haasteita. Tutkimusta tehdessä aihepiiri avautui laajemmin. Sen myötä kiinnostus aihetta kohtaan lisääntyi entisestään. Loppuvaiheessa oli enemmän aikaa syventyä tutkimuksen tekoon, mikä teki kirjoittamisesta mukavampaa.

Tämän tutkimuksen tekemisen kautta olen oppinut enemmän tutkimusprosessista. Jos nyt aloittaisin uutta tutkimusta, tietäisin mihin asioihin kiinnittäisin enemmän huomiota, ja mitä tekisin toisin.

Itselleni jäi haastatteluiden jälkeen käsitys, että tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat aiheen tärkeäksi. Ennen haastatteluja tytöt kertoivat odottaneensa milloin tulisin ja olevansa iloisia voidessaan auttaa tutkimuksen toteutuksessa. Kiitin jokaisen haastattelun päätteeksi tutkimukseen osallistunutta nuorta mahdollisuudesta jutella hänen kanssaan ja kuulla hänen kallisarvoisia kokemuksiaan. Eräs haastateltavista kertoi osallistuneensa mielellään ja lisäsi: ” – – kerrankin kun on mahdollisuus”.

Olen oppinut ymmärtämään maahanmuuttajatyttöjen ajatuksia elämästään entistä paremmin. Tästä kiitän jokaista haastateltavaani, jotka jakoivat arvokasta kokemustaan kanssani! Nykyisin ymmärrän aiempaa enemmän, millaista on elää maahanmuuttajatyttönä Suomessa, ja kuinka meistä jokainen voi olla luomassa entistä kansainvälisempää ja suvaitsevampaa yhteiskuntaa.

LÄHTEET

Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 2007. Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.

Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat: matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Julkaissut Suomen mielenterveysseura. Helsinki: Sairaanhoitajien koulutussäätiö.

Anttila, Anna 2002. Varhaisnuorten romanttinen seurustelu. Teoksessa Tapio Kuure, Mika Vuori & Mika Gissler (toim.) Viattomuudesta vimmaan: lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto; Nuorisoasiain neuvottelukunta; Stakes, 66–71.

Cacciatore, Raisa 2007. Aggression portaat: opetusmateriaali kouluille. Helsinki: Opetushallitus.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6.painos. Tampere: Vastapaino.

Helsingin kaupungin tietokeskus 2010. Helsingin väestöennuste 2011–2050 (pdf). Helsingin kaupungin tietokeskus. Viitattu 17.3.2012. http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_10_19_tilasto_31_Vuori.pdf

Helsingin kaupungin tietokeskus, Espoon kaupungin kehittämis- ja tutkimusyksikkö, Vantaan kaupunki, tietopalveluyksikkö 2010. Vieraskielisen väestön ennuste Helsingin seudulla 2010–2030 (pdf). Helsingin kaupungin tietokeskus. Viitattu 17.3.2012. http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_03_30_Tilastoja_muut_julkaisut_Vuori.pdf

Himberg, Lea; Laakso, Juhani; Peltola, Ritva & Vidjeskog, Jan 1997. Psykologia 2, Kehittyvä ihminen. 2.-6.painos. Helsinki:WSOY.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Honkala, Satu 1999. Monikulttuurisen koulun perustuksia. Teoksessa Satu Honkala (toim.) Solmut auki: näkemyksiä ja kokemuksia monikulttuurisesta koulutyöstä. Helsinki: Opetushallitus, 42–45.

Ivanoff, Päivi; Risku, Aija; Kitinoja, Helli; Vuori, Anne & Palo, Raija 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY.

Kaivosoja, Matti 2002. Sosiaalinen kehitys. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 114–120.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Konttinen, Outi 2010. Lapset ja nuoret lääketieteellisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalampi (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura; Nuorisotutkimusverkosto, 43–65.

Kuikka, Meeri & Kursi, Olli 2004. ”Ne kaikki on hyviä”: venäjänkielisten lasten käsityksiä perheestä. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kusmin, Elin 2007. Från land till land – Svenska kvinnors erfarenheter av att transmigrera mellan Sverige och USA. Norrköping: Linköpings universitet. Magisteuppsats från programmet Kultur, samhälle, mediegestaltning.

Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 11 (1), 3–12.

Laakso, Juhani & Sohlman, Airi 2002. Yhteistyö kouluterveydenhuollossa. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 62–69.

Laine, Outi 2002. Psyykkinen kehitys. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 103–109.

Laki lastensuojelusta 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 18.3.2012. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417

Laki perusopetuksesta 1998/628, 21.8.1998. Viitattu 18.3.2012. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628

Laki terveydenhuollosta 2010/1326, 30.12.2010. Viitattu 7.10.2011. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326

Liebkind, Karmela (toim.) 1994. Maahanmuuttajat: kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Hakapaino Oy.

Liebkind, Karmela (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Lommi, Anni 2010. Maahanmuuttajataustaiset nuoret kouluterveydenhuollon haasteena. Pro Terveys 38 (1), 26–28.

Nieminen, Liisa 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalampi (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura; Nuorisotutkimusverkosto, 25–42.

Näntö-Salonen, Kirsi & Topaari, Jorma 2002. Kasvu ja fyysinen kehitys. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 110–113.

Näntö-Salonen, Kirsi & Toppari, Jorma 2002. Pituuden, painon ja murrosiän kehityksen seuranta. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 170–180.

Peltonen, Heidi 2002. Koulutyön tavoitteet. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 23–36.

Pietikäinen, Matti & Ala-Laurila, Eija-Liisa 2002. Oppilashuoltotyö. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 221–224.

Rimpelä, Matti; Kuusela, Jorma; Rigoff, Anne-Marie; Saaristo, Vesa & Wiss, Kirsi 2008. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa 2 – perusraportti kyselystä 1.–6. vuosiluokkien kouluille (pdf). Opetushallitus ja Stakes. Viitattu 18.3.2012. http://www.oph.fi/download/46621_hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen_peruskouluissa2.pdf

Savola, Elina 2006. Kouluyhteisön terveyden edistämiseen liittyviä säädöksiä ja suosituksia: tukimateriaali kouluyhteisön terveys- ja hyvinvointiohjelman suunnitteluun. Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 3/2006. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus.

Strandell, Harriet 2010. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Niina Rutanen & Kaisa Vehkalampi (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura; Nuorisotutkimusverkosto, 92–112.

Säävälä, Minna 2011. Perheet muuttoliikkeessä: perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E 41/2011. Helsinki: Väestöliitto.

Säävälä, Minna 2012. Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset: oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa. Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E 43/2012. Helsinki: Väestöliitto.

Talib, Mirja-Tytti 1999. Kahden kulttuurin ristipaineessa. Teoksessa Satu Honkala (toim.) Solmut auki: näkemyksiä ja kokemuksia monikulttuurisesta koulutyöstä. Helsinki: Opetushallitus, 4-12.

Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu: haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja.

Terho, Pirjo 2002. Kouluterveydenhuollon tavoitteet ja merkitys. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 18–22.

Terho, Pirjo 2002. Terveyskasvatus. Teoksessa Pirjo Terho, Eija Ala-Laurila, Juhani Laakso, Hillevi Krogius & Matti Pietikäinen (toim.) Kouluterveydenhuolto. 2.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 405–411.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2011. Terveyttä ja hyvinvointia maahanmuuttajille. Viitattu 3.10.2011. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/hankesivu?id=22131

Tikka, Ilona 2004.Suomalainen lapsi maailmalla: kolmannen kulttuurin kasvatit. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Tukkikoski, Tanja 2009. Terveydenhoitajan rooli ja yhteistyömuodot kouluterveydenhuollossa. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Lääketieteellinen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uudistettu painos. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turunen, Kari E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011/338, 6.4.2011. Viitattu 22.10.2011. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Väänänen, Ari; Toivanen, Minna; Aalto, Anna-Mari; Bergbom, Barbara; Härkäpää, Kristiina; Jaakkola, Magdalena; Koponen, Päivikki; Koskinen, Seppo; Kuusio, Hannamari; Lindström, Kari; Malin, Maili; Markkula, Heli; Mertaniemi, Ritva; Peltola, Ulla; Seppälä, Ullamaija; Tiitinen, Eveliina; Vartia-Väänänen, Maarit; Vuorenmaa, Maritta; Vuorento, Mirkka & Wahlbeck, Kristian 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan Osaaminen, työ ja hyvinvointijaokselle tehty esiselvitys. Helsinki: Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.10.2011. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tiede/setu/liitteet/Setu_9-2009.pdf

LIITE 1: Haastattelurunko

1. Taustatietoja
   Kuinka kauan on asunut Suomessa?
   Missä toisessa maassa on asunut/vanhemmat ovat asuneet?

2. Elämä Suomessa
   Millaista oli tulla Suomeen (mikäli ei ole syntynyt Suomessa)? Miten on sopeutunut?
   Onko ollut mukava asua Suomessa? Miksi?
   Mitä hyviä/huonoja puolia Suomessa asumisessa on?

3. Oma/vanhempien synnyinmaa
   Mitä hyviä puolia on omassa/vanhempien synnyinmaassa?
   Mitä huonoja puolia siellä on?
   Mitä kaipaa omassa/vanhempien synnyinmaassa?
   Haluaisiko tuoda sieltä jotakin Suomeen? Mitä? Miksi?

4. Suomen ja oman/vanhempien synnyinmaan välinen vertailu
   Pitääkö perheen elämää Suomessa erilaisena kuin suomalaisen perheen elämää? Miksi? Miten? Miltä eroavaisuudet tuntuvat?
   Miten kokee ympäristön suhtautuvan itseensä/perheeseensä?
   Onko huomannut ihmisten käyttäytyvän erilailla? Jos on, niin millä lailla? Miltä mahdolliset eroavaisuudet tuntuvat?
   Eroaako lapsen/hänen perheensä elämä Suomessa verrattuna siihen, jos hän asuisi omassa/vanhempien synnyinmaassa?
   Kumman maan kansalaiseksi tuntee itsensä?
   Jos saisi valita, kummassa maassa haluaisi asua? Miksi?

LIITE 2: Kirje vanhemmille

Hyvät vanhemmat,

Opiskelen terveydenhoitajaksi Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulussa, ja teen opinnäytetyötäni aiheesta ´Maahanmuuttajatyttöjen kokemuksia kaksikulttuurisuudestaan´. Suomalaisten lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia on tutkittu paljon, mutta maahanmuuttajalasten kohdalla tietoa on vähemmän. Tutkin nimenomaan lasten näkökulmaa asiasta.

Tarkoitukseni on haastatella lapsia yksitellen. Keskustelemme mm. millaisista asioista lapsi pitää Suomessa asuessaan, mitkä asiat hän kokee hankalina jne. Tarkoituksena on selvittää, kuinka lapsen kasvua ja kehitystä voitaisiin tukea entistä paremmin.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kaikki haastatteluissa esille tullut tieto on luottamuksellista ja haastateltavien henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa. Haastattelutuloksia käsittelen vain minä, ja nauhoitetut haastattelut hävitetään valmiin kirjallisen työn valmistuttua. Tietoja ei käytetä muuhun tarkoitukseen.

Valmis opinnäytetyö on valmistuttuaan luettavissa osoitteessa www.diak.fi.
Jos annatte luvan lapsenne osallistumiseen tutkimukseen, pyydän palauttamaan alla olevan suostumuksen.
Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,
Nina Leskinen
nina.leskinen@student.diak.fi

Annan luvan lapseni osallistumiseen tutkimukseen.
Lapsen nimi:
Päivämäärä:
Huoltajan allekirjoitus: